

Dragana Nenadović

Aleksandra Vešović-Ivanović

Moć jezika

Crnogorski jezik za osmi razred osnovne škole
PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
PODGORICA, 2011.

Dragana Nenadović
Aleksandra Vešović-Ivanović

Moć jezika

Crnogorski jezik za osmi razred osnovne škole
PRIRUČNIK ZA NASTAVNIKE

Izdavač

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva – Podgorica

Glavna i odgovorna urednica

Nađa Durković

Urednica

Biljana Čulafić

Recenzenti

dr Adnan Čirgić

dr Radoslav Rotković

Ljubinka Nedić

Rada Mujović

Zorica Minić

Lektura i korektura

Slađana Albijanić

Ilustracije i dizajn

Slađana Bajić-Bogdanović

Tehnički urednik

Rajko Radulović

Za izdavača

Nebojša Dragović

Štampa

Štamparija Ostojić – Podgorica

Tiraž

500

CIP - Каталогизacija u publikaciji
Централна народна библиотека Црне Горе, Цетиње
ISBN 978–86–303–1601–2
COBISS.CG–ID 18449936

Nacionalni savjet za obrazovanje, rješenjem broj 16-3745 od 11. 7. 2011. godine,
odobrio je ovaj udžbenički komplet za upotrebu u osnovnoj školi.

SADRŽAJ

Uvod	5
1. Riječ ima	9
2. S mjesta događaja	11
3. Evo kako	15
4. Pjesma mu bijaše lijek / Nekad bijaše – još se pamti	18
5. U mom stilu	20
6. Jasno i precizno	22
7. Pišem ti	23
8. Vi pitate	26
9. Lijepa riječ	28
10. Baš si kul	31
Nastavni listići	35
Rješenja nastavnih listića	81
Rješenja zadataka iz Radne sveske	87
Literatura	117

UVOD

Udžbenik *Moć jezika za VIII razred osnovne škole* svojom strukturom i sadržajem prati Obrazovni program, logičan i postupan tok usvajanja znanja, utvrđivanja, ponavljanja i provjeravanja praktične primjene naučenoga. Konceptija Udžbenika ostaje ista kao i prethodne godine: najavljuje se šta treba novo naučiti, šta ponoviti, obrađuju se odgovarajući nastavni sadržaji, slijedi zanimljivost i na kraju pregled cjeline. U okviru pojedinih cjelina postoje upozorenja na česte i uobičajene greške učenika/učenica¹. Udžbenik ima deset cjelina. U svakoj cjelini nalaze se neumjetnički tekstovi (novinski članci, reklame, domaći i pismeni zadaci učenika, poštanski i bankarski obrasci...) koji zadovoljavaju sljedeće kriterijume:

- oslikavaju situacije iz svakodnevnog života,
- zanimljivi su i razumljivi,
- odgovaraju uzrastu učenika.

Neki sadržaji su već obrađivani u VI i VII razredu (pismo, izvještavanje, opisivanje, pripovijedanje). U VIII razredu uvode se novi pojmovi da bi se sadržaji proširili i produbila znanja. Npr. izvještavanje je samo pomenuto u VI razredu, u VII su učenici učili da razlikuju vijest od izvještaja, a u VIII treba da uoče i razlikuju subjektivno i objektivno izvještavanje i kada primjenjivati jedno, a kada drugo. Slično je sa opisivanjem i pripovijedanjem.

U novim sadržajima je, takođe, prednost data funkcionalnosti jer učenici treba da znaju kako da ispune uplatnicu, pošalju telegram ili na koji način mogu da se obrate određenom stručnjaku za pomoć (npr. psihologu, pedagogu, kozmetičaru...). Treba nastaviti sa razvijanjem sve četiri komunikacijske vještine (repcijske – slušanje i čitanje i produkcijske – govor i pisanje), odnosno ohrabriti učenike da slobodno iznose mišljenje, brane svoj stav, obrazlažu tvrdnje.

Nastavnik/nastavnica² treba da bude uporan čak i ako učenik griješi u definisanju pojmova i izvođenju zaključaka. U komunikaciji sa učenicima iz odjeljenja i sa nastavnikom takav učenik treba da uvidi da je pogriješio i može da koriguje svoje mišljenje, a nikako da svoje pogrešne odgovore smatra neuspjehom koji će ga obeshrabriti i učiniti nesigurnim. Učenici ne treba da uče definicije napamet niti da pamte podatke (npr. učenik ne mora da zna šta je kongruencija, već da pravilno slaže rečenične djelove, odnosno ne mora da zna godinu i mjesto rođenja i smrti Vita Nikolića, već da nauči da zanimljivo pripovijeda i da prepozna odnos pripovjedača prema predmetu radnje – realističan, romantičan, satiričan...).

Važno je prepoznavanje jezičke pojave, uočavanje gramatičkih i pravopisnih pravila i, posebno, njihova praktična primjena.

1 U daljem tekstu učenik/učenici

2 U daljem tekstu nastavnik/nastavnici

Na kraju svake cjeline nalazi se zanimljivost, označena ikonicom. Osnovna namjena ovih tekstova je da budu predah od učenja, da učenici pročitaju još nešto zanimljivo i poučno u vezi s temom cjeline. Naravno, nastavnik ove tekstove može iskoristiti za utvrđivanje naučenog, uvježbavanje tehnike čitanja neumjetničkih tekstova ili da o njima samo razgovara s učenicima.

Predviđena su i dva istraživačka rada kojima se razvija timski i istraživački rad učenika. Učenici treba da primijene šta su naučili u okviru cjelina i stvore nešto novo (savjet stručnjaka – dobiju odgovore na pitanja koja ih zanimaju; urade odjeljenjski rječnik slenga i frazeologizama).

Na samom kraju Udžbenika nalazi se pojmovnik i tabelarni pregled glagolskih oblika i glasovnih promjena s odgovarajućim primjerima.

Radna sveska je podijeljena na iste cjeline kao i Udžbenik jer je predviđena za rad uz Udžbenik. Četvrta cjelina u Udžbeniku nosi naslov *Pjesma mu bijaše lijek* jer se u njoj govori o životu Vita Nikolića. U Radnoj svesci IV cjelina se zove *Nekad bijaše – još se pamti* jer se govori o poznatim sportistima s početka, odnosno kraja XX vijeka. Zadaci su poređani od lakših ka težim kako bi svaki učenik mogao da rješava zadatke u zavisnosti od svojih sposobnosti i interesovanja.

Na časovima utvrđivanja i individualnog rada desiće se da neki učenici brzo riješe zadatke u Radnoj svesci jer su laki i jednostavni. Preporučuje se da nastavnik ima pripremljene dodatne, teže, ali zanimljive zadatke (može i iz Radne sveske ili sa nastavnih listića). Na taj način nastavnik posvećuje pažnju svim učenicima, bolje upozna je mogućnosti svakog učenika, a ne remeti se radna atmosfera u učionici.

Primjetno je da u Radnoj svesci za VIII razred u odnosu na radne sveske za VI i VII razred ima manje zadataka kojima se provjeravaju teorijska znanja iz gramatike (npr. učenik ne mora da zna šta je imperfekat i kako se gradi, ali treba da ga prepozna i da zna njegovu stilsku izražajnost, odnosno čemu doprinosi njegova upotreba u pripovijedanju; takođe ne mora da zna vrstu npr. nezavisnosložene rečenice jer to nije funkcionalno znanje i znanje neophodno u svakodnevnom životnim situacijama, ali je poželjno da zna da pravilno upotrebljava zamjenicu **koji** u odnosnim rečenicama ili da napiše zarez kada su rečenice u inverziji i kada je upotrijebljena umetnuta rečenica). **Preporučuje se nastavnicima da prednost daju funkcionalnoj gramatici i pravopisu i njihovoj praktičnoj primjeni jer učenici na kraju trećeg ciklusa treba da imaju znanja primjenjiva u svakodnevnom životu.** To znači da nije neophodno da učenik zna da nabroji sve glasovne promjene, vrste nezavisnosloženih rečenica i njihove veznike, ali je važno da bez dvoumljenja zna da npr. ispred Č u složenim riječima umjesto S treba pisati Š (iščekati, iščistiti) ili T ispred P, a D ispred S (pretpostaviti, potpisati; predstaviti, sredstvo), što se postiže brojnim i upornim vježbanjima na času. Naravno, ovo su samo preporuke autorki udžbeničkog kompleta, jer je svaki nastavnik, budući da je kompetentan u svojoj struci, potpuno samostalan u radu, pa prema tome i u odabiru nastavnih metoda i pristupa jezičkim pojavama.

Uočljivo je da nema domaćih zadataka. Svjesni smo da svi zadaci iz Radne sveske ne mogu biti urađeni na jednom času, ali se ne preporučuje da se stalno ono što se ne uradi na času zadaje učenicima za domaći zadatak. Posebno zbog činjenice da nastavnik nema vremena da pregleda domaći zadatak. Kakva je onda svrha pisanja domaćeg zadatka ako učenik nema povratnu informaciju da li je nešto dobro uradio ili nije i ako nije, zašto to nije dobro urađeno?

U Radnoj svesci se nalaze tri testa kojima se ponavlja i provjerava naučeno gradivo, i na samom kraju test kojim se sistematizuje cjelokupno gradivo nastave jezika u VIII razredu. Ovim testovima učenici se pripremaju za rješavanje testova koje će sastaviti i ocijeniti nastavnik.

Priručnik uz Udžbenik i Radnu svesku *Moć jezika za VIII razred devetogodišnje osnovne škole* pisan je s namjerom da učini funkcionalnijim rad sa Udžbenikom i Radnom sveskom, da predloži modele obrade nastavnog gradiva i podstakne kreativnost i maštu nastavnika. Autorke udžbeničkog kompleta (Udžbenik i Radna sveska za učenike i Priručnik za nastavnike) nemaju namjeru da svoja metodička rješenja nameću kao jedina i obavezujuća, niti obavezu da u Priručniku obrade sve nastavne jedinice. To ne bi bilo u duhu novog obrazovnog programa za devetogodišnju osnovnu školu. Kreativni nastavnik iskoristiće ponuđene sadržaje na način i u onoj mjeri koju smatra primjerenom svojim učenicima, uslovima u kojima radi i svome načinu rada. Zato sve ponuđene sadržaje u Priručniku, kao i one u Udžbeniku i Radnoj svesci, treba shvatiti kao pomoć i prijedloge koji su moguće polazište oblikovanja ličnog kreativnog pristupa nastavi jezika. **Važno je da nastavnik ostvari cilj i da vodi računa o standardima i ispitnom katalogu koji se nalaze u Predmetnom programu.**

U Priručniku su autorke dale predlog razrade Predmetnog programa na broj časova. Nastavi jezika u VIII razredu namijenjena su 72 časa, a nastavi književnosti 48. Lokalna zajednica treba da učestvuje u dopuni programa 20% (10% za nastavu književnosti i 10% za nastavu jezika). Autorke su dale predlog za 37 časova obrade i za 26 časova utvrđivanja, vježbanja i rješavanja testova. U neposrednom radu s učenicima, nastavnik će vidjeti kojim pojmovima i sadržajima treba posvetiti više pažnje i, zavisno od toga, planirati rad na ostalim časovima.

Za svaku cjelinu autorke su planirale određeni broj časova. (Predlog podjele časova dat je u tabeli.)

CJELINA	BROJ ČASOVA
1. Riječ ima	6
2. Sa mjesta događaja	5
3. Evo kako	7
4. Pjesma mu bijaše lijek / Nekad bijaše još se pamti	5
5. U mom stilu	5
6. Jasno i precizno	5
7. Pišem ti	7
8. Vi pitate	6
9. Lijepa riječ	6
10. Baš si kul	11

Ova podjela na broj časova obrade i utvrđivanja, na broj časova unutar cjelina, kao i redosljed gradiva nije obavezna. O tome odlučuje nastavnik. Važno je ostvariti cilj u skladu sa standardima znanja. Takođe, nastavnik treba da ima u vidu i broj časova namijenjen izradi pismenih zadataka (dva pismena zadatka u prvom i dva pismena zadatka u drugom polugodištu).

U Priručniku se nalaze i tekstovi koje učenici treba da čuju, a koji su snimljeni na CD-u ili DVD-u. Njima nastavnik može da počne čas. Na taj način učenici se osposobljavaju za pažljivo slušanje i gledanje i odvajanje bitnih činjenica od nebitnih, kao i uočavanje načina komentarisanja pozorišne predstave (komentar predstave „Siroti mali hrčki“ novinara Vanje Kovačevića).

Autorke su polazile od maksimalnog broja časova po cjelini. To znači da će u jednom odjeljenju za obradu npr. komentara biti potrebno 5–6 časova, a u drugom 3–4.

U dodatku Priručnika nalaze se nastavni listići namijenjeni utvrđivanju, ponavljanju i provjeri naučenog. Nastavni listići priređeni su tako da ih je lako umnožiti i dati učenicima na rješavanje. U Priručniku se nalaze i rješenja zadataka, vježbanja i testova iz Radne sveske i rješenja zadataka iz nastavnih listića.

Sve dobronamjerne primjedbe i sugestije autorkama će biti dragocjene i dobrodošle, posebno od onih koji će biti u prilici da procjenjuju valjanost ovog kompleta u neposrednom radu s učenicima.

1. RIJEČ IMA

Ciljevi koje treba ostvariti pri obradi ove cjeline su da učenici:

- razvijaju sposobnost čitanja i razumijevanja neumjetničkih (razgovora, ilustracija)
- razvijaju sposobnost pregovaranja, dogovaranja, sporazumijevanja u paru i u grupi
- primjenjuju osnovna pravopisna pravila pri obilježavanju upravnog i neupravnog govora
- u tekstovima prepoznaju priloge, glagole po trajanju radnje, glagole po prelaznosti radnje i priloške odredbe.

I ČAS

Na prvom času nastavnik s učenicima razgovara o karakteristikama zvaničnog i nezvaničnog telefonskog razgovora. Zatim učenici čitaju tekstove na ilustracijama (str. 7) i razgovaraju o njima.

Potom učenici čitaju strip (str. 8 i 9) i na osnovu pitanja iz Udžbenika, kao i pitanja nastavnika uočavaju pravila (ne)uspješnog razgovora. Ako ima vremena, treba da urade zadatak iz Udžbenika (da u grupi od 5-6 učenika uspješno završe razgovor započet u stripu).

II ČAS

Na drugom času učenici uče priloge. Nastavnik može da započne razgovor o nepromjenljivim vrstama riječi i razlikovanju pridjeva i priloga (građivo pominjano u šestom razredu).

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 4 i 5, vježbanja broj 1, 2, 3, 4 i 5.

III ČAS

Na ovom času se uči podjela glagola po trajanju radnje. Najjednostavnije je učenicima reći da ako se uz glagole može upotrijebiti riječ DUGO glagoli su nesvršenog vida (DUGO čitati, gledati, plesati, svirati, misliti), a ako ne može da se upotrijebi riječ DUGO glagoli su svršenog vida (pročitati, pogledati, otplesati, zasvirati, razmisliti). Mora im se skrenuti pažnja da ne smiju izvesti zaključak da su glagoli koji imaju prefiks svršenog vida. Navesti primjere da bi to shvatili (npr. ne može se dugo razmisliti, ali se može dugo razmišljati i slično).

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 5, vježbanja broj 6, 7, 8 i 9.

IV ČAS

Ovaj čas je predviđen za učenje glagola po prelaznosti radnje, odnosno da se dijele na prelazne koji zahtijevaju objekat, na neprelazne (označavaju stanje i kretanje) i povratne sa rječcom **se**. Nastavnik preko brojnih primjera pomaže učenicima da shvate ovu podjelu.

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 7, vježbanja broj 13, 14 i 15.

V ČAS

Peti čas je predviđen za učenje priloških odredbi. Na osnovu primjera iz teksta *Zvono u ritmu iscjeljenja*, dijagrama u Udžbeniku na str. 15 i nastavnikovih pitanja, učenici uočavaju na koju vrstu riječi se odnose, kako se dijele i na koja pitanja se dobijaju.

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 7 i 8, vježbanja broj 16, 17 i 18.

VI ČAS

Ovaj čas je predviđen za utvrđivanje gradiva. Vježbanja koja nijesu urađena na prethodnim časovima mogu da se rade na ovom času, kao i vježbanja 10, 11, 12, 19 i 20 na str. 6 i 9 u Radnoj svesci.

Učenici individualno rade 25-30 minuta, a potom frontalno kako bi uz pomoć drugara i nastavnika provjerili svoja rješenja.

2. S MJESTA DOGAĐAJA

Ciljevi cjeline *S mjesta događaja* su da učenici:

- percipiraju stručne tekstove povezane sa temama iz drugih oblasti, npr. pozorišne umjetnosti (komentar pozorišne predstave)
- razvijaju sposobnost čitanja i razumijevanja publicističkih i stručnih tekstova (**izvještaj, komentar**)
- nauče šta su **sintagmemi i tagmemi**

I ČAS

Nastavnik s učenicima razgovara o oblicima novinarskog izražavanja, posebno o vijesti i izvještaju. Učenici treba da se sjete razlike između ova dva oblika novinarskog izražavanja. Prošle godine je učenicima ukazano na potrebu objektivnog izražavanja u novinarstvu i na mogućnost subjektivnog izražavanja u književnosti.

Poslije čitanja tekstova iz Udžbenika, slijedi razgovor. Na osnovu pitanja nastavnika kao i pitanja iz Udžbenika, učenici uočavaju karakteristike objektivnog i subjektivnog izvještavanja.

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 10 i 11 vježbanja broj 1, 2 i 3.

II ČAS

Na drugom času nastavnik može razgovarati sa učenicima o pozorištu i pozorišnim predstavama i objašnjavanju riječi **komentar**. Potom će učenici čuti (a ako postoji mogućnost i vidjeti na DVD-ju) komentar pozorišne predstave »Siroti mali hrčki«. Nastavnik će reći učenicima da pažljivo slušaju (i gledaju tekst Vanje Kovačevića). Napomenuće im da obrate pažnju na temu i sadržinu.

Predstava „Siroti mali hrčki“ Nikšićkog pozorišta

Kada se početkom šezdesetih godina proteklog stoljeća pojavio na jugoslovenskoj sceni, Gordan Mihić je bio pravo osvježanje, njegovi filmski scenariji išli su korak ispred života, taman onoliko koliko treba da umjetnost prednjači da ne bi izgubila kontakt sa stvarnošću. Svoju darovitost, a potom i umijeće, Mihić je potvrdio u svojim dramama koje su i tada, iskreno govoreći, predstavljale njegovu marginalnu djelatnost. Naime, Mihić je prevashodno bio, i do danas ostao, filmski scenarista.

Jedan od takvih tekstova svakako je „Siroti mali hrčki“, priča o ljudima sa margina, koji se nezadovoljni životima koje žive uljuljkani u dosadu i besmisao svakodnevice, prepuštaju nihilizmu ravnodušnosti.

Odabirajući Mihićev tekst koji, iako i poslije više od tri decenije od momenta nastanka, nije u nekim segmentima izgubio na aktuelnosti, reditelj predstave čini određene dramaturške intervencije izmještajući ga u savremenost. Tako društvene okolnosti koje u tekstu drame nose oznaku univerzalnosti, u predstavi postaju veoma konkretne, što joj daje kvalitet više. Sve to ukazuje da Bulajić pažljivim intervencijama nije želio da naruši osnovnu strukturu tog ionako dobro skrojenog komada i da mu, pomjerajući ga iz okolnosti u kojima ja nastao, doda sopstvenu boju, pocrtavajući elemente prijemčivije današnjem gledaocu.

Dakle, osnovni zaključak kada je u pitanju odnos teksta drame i predstave je da je Bulajić, postavljajući djelo na scenu sproveo postupak iščitavanja koji u najdoslovnijem smislu ukazuje na akcentovanje stvari koje postoje u drami, ali koje pisac nije stavio u prvi plan. Njegova namjera bila je da unese određene novine, ali i da sačuva jednostavan i uvjerljiv zaplet sastavljen od često škratih ali sočnih dijaloga.

Gradeći predstavu na sitnim, životnim detaljima, kao jednu od ključnih reditelj ističe rečenicu koja kaže da mi, »mali, sitni« ljudi nemamo nikakvog uticaja na velike događaje. U toj rečenici sadržana je sva čovjekova nemoć da utiče na stvari koje ga se tiču, a pogotovo na sopstvenu sudbinu. Ali u njoj je i sva snaga teatra koji već dugo vremena ističe da su prave, velike i istinske i velike priče zapravo priče o »malim« ljudima.

Objektivizujući posmatrača, reditelj nam dočarava nepatvoreni i grubi život čiji su junaci gotovo po pravilu gubitnici. On predstavu gradi na još u renesansi otkrivenoj pozorišnoj istini da prava pozornica svih velikih priča nije scena, već srce gledaoca. Sve to Bulajić boji snažnim emocijama i verbalno siromašnim, ali raskošnim humorom koji u početku tinja da bi se na kraju pretvorio u razbuktalu, ali ne efikasnu tragičnost. Ništa od toga ne bi bilo moguće da reditelj uprkos svojim strogim zahtjevima predstavu nije gradio na igri i povjerenju u glumačko umijeće.

Jedna od osnovnih karakteristika »Hrčka« je mizanscenska svedenost u kojoj je komički efekat postignut mimikom i unutrašnjom dinamikom, što zahtijeva izuzetnu glumačku vještinu. Riječju, jednostavnim, pa valjda zato i skoro savršenim rješenjima zahvaljujući kojima Mladen Nelević i Mirko Vlahović tokom prvog dijela predstave ne dočaravaju samo osobine likova koje tumače, već i karaktere. Vlahović je neurotik, psihički labilna osoba, nesigurna u sebe, koja bezuspješno pokušava da sakrije svoje mane. Otkrivaju ga mimika i tikovi kojima tumačeći ulogu predočava uglavnom nenametljivo ali upečatljivo. Nelević je nasuprot njemu naizgled smiren ali uljuljkan u prošlost, nesposoban da se ostvari u sadašnjem trenutku, pa kao bijeg od stvarnosti i suočavanja sa sobom evocira uspomene iz vojske. A pogotovo priču o sirotim, malim hrčkima.

Cilj predstave bio je ostvarenje vrhunske pozorišne igre, shvaćene ne kao razbibriga, nego kao jedan od osnovnih fenomena ljudskog postojanja.

I drugi dio pozorišne predstave protekao je u znaku igre i inventivnim rješenjima za određene scene. Naime, ono što je trebalo da bude samo klasičan prelaz između scena i često podrazumijeva samo premještanje dekora, Bulajić pretvara u dramsku radnju tokom koje uvodi čistačicu i prodavca novina, kojih nema u izvornom tekstu drame. Time, on ne rješava jedino statičnost između prizora, već prodavcu namjenjuje ulogu da publiku uvede u sljedeću scenu i buduća dešavanja u predstavi.

Što se tiče glume, onda treba reći da su Boban Čvorović, Žana Gardašević i Simo Trebješanin dobro obavili gotovo sve što je pred njima bilo postavljeno kao zadatak. Dok Čvorović i Trebješanin tumače likove funkcionera nesposobnih da se suprotstave bilo kakvoj inicijativi koja dolazi sa viših društvenih funkcija i tako izađu iz začaranog kruga ludila u koje ih uvlače njihovi podređeni, na čemu Mihić a potom i Bulajić grade zaplet, Žana Gardašević ostvarujući karakter, tumači lik predsjednice u drami napisan kao uloga za muškarca, nemoćna je da se oslobodi sujete i samoljublja.

Predstava »Siroti mali hrčki« uz manje nedostatke koje nosi gotovo svaka premijera, a koji su vezani za malo sporiju igru glumaca, kvalitetno je ostvarenje, koje će, sigurni smo, veoma lako i brzo pronaći svoju publiku i imati, nadajmo se, dug život.

(Vanja Kovačević, emisija Art magazin, TVCG 1)

Nepoznate riječi:

- marginalni – sporedni, nevažni
- nihilizam – potpuno odricanje svih društvenih normi, moralnih načela, kulture
- renesansa – stil u umjetnosti u periodu od 14. do 16. vijeka, preporod
- mizanscena – raspoređivanje glumaca na pozornici
- neurotik – nervozan čovjek, čovjek slabih živaca
- labilan – nestabilan, neučvršćen
- mimika – pokreti lica, bezglasni govor pomoću pokreta lica
- tikovi – nevoljni grčeviti trzaji mišića
- evocirati – oživjeti uspomenu na nekoga ili nešto
- inventivan – dosjetljiv, duhovit

Pitanja poslije prvog slušanja

- Ko je autor teksta?
- O kojoj predstavi se govori u tekstu?
- Koje je pozorište izvelo ovu predstavu?
- Gdje je objavljen ovaj tekst?

Prije drugog slušanja nastavnik će upozoriti učenike na pažljivo slušanje (reći će im da obrate pažnju na ime pisca scenarija, reditelja, na glumce, da pokušaju da uoče djelove teksta, o čemu se govori u kojem dijelu teksta, da uoče razliku između izvještaja i komentara, šta se izražava komentaram...).

Pitanja poslije drugog slušanja

- Ko je napisao scenario za predstavu “Siroti mali hrčki”?
- Kako se preziva reditelj ove predstave?
- Koji glumci se pominju u tekstu?
- Iz koliko se djelova sastoji tekst?
- O čemu se govori u prvom dijelu teksta?
- Šta je tema drugog dijela teksta?
- Zašto se treći dio teksta može nazvati zaključak?
- Koji dio teksta je najefektniji? Iznesi argumente za odgovor.
- Razmislite o izvještajima koje smo radili na nekom od prethodnih časova. Po čemu se ovaj tekst razlikuje od izvještaja?
- Šta je cilj komentara?

Zatim slijedi razgovor i izvođenje zaključaka o komentaru.

Rad se nastavlja na nastavnom listiću broj (1)

III ČAS

Na ovom času učenici čitaju tekstove *Analiza epske narodne pjesme „Ženidba kralja Vukašina“* i komentar Feliksa Pašića „*Gordost ajdučka i ženska*“. Prije čitanja nastavnik im može ukazati na komentar predstave „Siroti mali hrčki“ Vanje Kovačevića. Na osnovu rada na prethodnom času, pitanja nastavnika i pitanja iz Udžbenika izvode, tj. utvrđuju zaključke o komentaru (iz koliko se djelove sastoji i šta je cilj komentara).

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 12 vježbanja broj 5, 6 i 7.

IV ČAS

Četvrti čas ove cjeline je predviđen za učenje sintagmema. U tekstu *Šćepanoviću nagrada Jesenjeg salona* (Udžbenik, str. 19) podvučeni su primjeri sintagmema. Na osnovu primjera, pitanja iz Udžbenika i pitanja nastavnika, učenici uočavaju zavisni i nezavisni tagmem i vrste sintagmema.

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 13 vježbanja broj 10 i 11.

V ČAS

Peti čas ove cjeline je predviđen za utvrđivanje gradiva. Učenici rade vježbanja broj 4, 8, 9 i 12 u Radnoj svesci na str. 11, 12, 13, 14 i 15 kao i na nastavnom listiću broj 2.

3. EVO KAKO

Ciljevi koje treba ostvariti pri obradi cjeline *Evo kako* jesu da učenici:

- razvijaju sposobnost tečnog čitanja naglas i tihog čitanja štampanih i pisanih tekstova
- razvijaju sposobnost slušanja, svome uzrastu odgovarajućih, jednostavno izgovorenih/ čitanih naglas/ snimljenih/ ekranizovanih tekstova, naučnih tekstova s temama iz oblasti drugih predmeta (**opis radnog postupka, objašnjenje nastanka neke pojave i stanja**)
- razvijaju sposobnost samostalnog govornog nastupa s unaprijed pripremljenom temom
- razvijaju sposobnost čitanja, razumijevanja stručnih i publicističkih tekstova
- u tekstu uočavaju i razumiju pojmove: **prijedlozi, potencijal, optativ**, i njihovu funkciju u jeziku; pravilno ih koriste u usmenom i pismenom izrazu
- u riječima uočavaju glasovne promjene i imenuju ih (**nepostojano a**).

I ČAS

Na ovom času uči se opis radnog postupka. Čas se može započeti razgovorom o fotografijama spomenika istaknutim ličnostima iz naše istorije. Fotografije spomenika Njegošu, Ivanu Crnojeviću i Svetom Petru Cetinjskom date su u Udžbeniku. Slijedi čitanje teksta *Od ideje do spomenika*. Pomoću pitanja iz Udžbenika učenici dolaze do zaključka da je u tekstu opisan postupak izrade spomenika. Na osnovu teksta učenici uočavaju posebne faze u izradi spomenika.

Učenici dobijaju zadatak da prvo razmisle o tome kako se prave palačinke, a zatim to razmijene sa drugaricom/drugom iz klupe. Zatim u paru opisuju (pismeno) postupak pravljenja palačinki. Ne treba insistirati da recept bude precizan, ne pominjati količinu neophodnih sastojaka.

U ovakvom opisu važan je redosljed radnji i upotreba imperativa.

II ČAS

Ovaj čas predviđen je za utvrđivanje opisa radnog postupka. Rade se vježbanja 1, 2 i 3 iz Radne sveske, str. 16, 17 i 18. Učenici prvo rade individualno (ili u paru) a zatim sa ostalim učenicima ili nastavnikom provjeravaju rješenja.

III ČAS

Na ovom času uči se opis nastanka pojave/stanja. Čas se može započeti asocijacijama na riječ vulkan. Na tabli se mogu ispisati neki odgovori učenika. Slijedi čitanje teksta *Vulkan – snaga prirode*. Na osnovu pitanja nastavnika i pitanja iz Udžbenika učenici uočavaju karakteristike ovakvog opisa, prije svega uzročno-posljedične veze između pojava do kojih dolazi prilikom nastanka vulkana.

Analizira se tabela u kojoj je namjerno napravljena greška – *stijena izbija u obliku vulkana* – to je posljedica čiji je uzrok *povećani pritisak u rezervoaru otopljene stijene*. Zatim se analiziraju

djelovi ovakvog opisa. Na primjeru ovog teksta učenici treba da uoče u kojem je dijelu (pasusu) teksta data definicija pojma vulkan, uzroci nastanka vulkana, kako djeluje vulkan i koje su posljedice njegovog djelovanja. Naravno, ne treba insistirati na tome da učenici nauče kako nastaje vulkan, ili da zapamte do kojih sve pojava dolazi prilikom njegovog nastanka, već da u tekstu uoče uzročno-posljedične veze između pojava datih u ovakvom opisu. Takođe, važno je naglasiti da se u ovakvim opisima najčešće koriste glagoli u prezentu.

U završnom dijelu časa radi se vježbanje broj 4. iz Radne sveske, strana 18.

IV ČAS

Na ovom času radi se utvrđivanje opisa nastanka pojave/stanja. Rade se vježbanja broj 5 i 6 iz Radne sveske, str. 19 i 20. U okviru vježbanja broj 6 učenici treba da usmeno opišu nastanak pahulja. Ovo vježbanje se može raditi u paru (učenici se u paru dogovaraju, dopunjavaju jedni druge) ili individualno. Nastavnik će zatim odrediti nekoliko učenika koji će govorno nastupiti. Dok jedan učenik usmeno izlaže, ostali mogu bilježiti eventualne primjedbe i na kraju komentarisati. Za završni dio časa predviđeno je slušanje sa CD-a teksta *Kako nastaju talasi*.

Kako nastaju talasi

Ako ste nekada proveli izvjesno vrijeme u blizini vode, onda ste primijetili da u tihim danima na vodi ima vrlo malo talasa a u olujnim i vjetrovitim danima ima ih vrlo mnogo. Ovo objašnjava kako nastaju talasi. Uzrok im je vjetar. Talas mora da pokrene neka sila ili energija. Vodi tu energiju daje vjetar. Talas predstavlja dizanje i spuštanje vodenih čestica. Kada donji dio talasa udari o tlo u blizini obale, talas zbog trenja uspori kretanje. Vrh talasa nastavlja svoj put, survava se i udara o obalu. Tako se energija koju obrazuju talasi gubi na obali. U talasima se vodene čestice kreću kružnom putanjom na gore i naprijed kako ih gura vjetar, a zatim na dolje i na-trag pošto ih sila teže vuče dolje na zajednički nivo. Ta kretanja izazivaju pomjeranje talasa. Dužina talasa je razdaljina od vrha jednog do vrha drugog talasa a najniža tačka između njih zove se „dolina“. (*Privedeno prema „1000 zašto – 1000 zato“, izdavač „Vuk Karadžić“, Beograd, 1989*)

Poslije prvog slušanja nastavnik može učenicima podijeliti nastavni listić broj 3. koji će poslužiti kao pomoć učenicima prilikom usmenog izlaganja. Snimak sa CD-a slušaju još jedanput i pripremaju se da sami usmeno opišu nastanak talasa.

V ČAS

Čas je predviđen za obradu potencijala i optativa. Učenici čitaju tekst *Putovanja u svemir* i pomoću pitanja nastavnika i pitanja iz Udžbenika dolaze do zaključaka kakve su radnje iskazane podvučenim glagolskim oblicima u tekstu. Uočavaju kako se gradi potencijal, uz napomenu nastavnika da se za građenje potencijala koriste oblike **bi** i **biše** u trećem licu množine. Takođe, napominje se da se potencijalom mogu iskazati uslov, želja, cilj za vršenje glagolske radnje, ali ne treba insistirati da učenici obavezno uoče da li je u rečenici u pitanju uslov, želja, cilj...

Insistirati na tome da se kod potencijala pravilno koriste oblici za prvo lice jednine, prvo i drugo lice množine (**ja bih, mi bismo, vi biste**) jer se u tome često griješi. Takođe napomenuti, da se potencijal za izražavanje uslova često koristi u složenim rečenicama (zavisne uslovne rečenice), što će se pominjati kada se budu radile zavisne rečenice. Zatim se radi optativ.

U završnom dijelu časa utvrđuje se potencijal i optativ. Može se dati nastavni listić broj 4. i uraditi vježbanja broj 7, 8, 9, 10, 11 i 12 iz Radne sveske, str. 20 i 21.

VI ČAS

Na ovom času učenici uče prijedloge. Na osnovu pitanja nastavnika i korišćenjem Udžbenika, učenici izводе zaključak o prijedlozima.

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 21 i 22, vježbanja broj 13, 14, 15, 16, 17 i 18.

VII ČAS

Čas se može započeti čitanjem teksta *Pirinčani pejzaži* i kraćim razgovorom o tekstu. Zatim učenici pišu promjenu istaknutih pridjeva u tekstu (muški, ženski rod jednine), a zatim i istaknutih imenica (nominativ i genitiv jednine i množine).

Uočavaju da se samoglasnik **a** u nekim oblicima riječi javlja, a u nekim gubi. (U primjeru **rijetka** uočavaju i da je izvršeno jednačenje suglasnika po zvučnosti.) Izvlače zaključak da je za uočavanje ove glasovne promjene neophodno promijeniti imenice po padežima, a pridjeve po rodovima. Takođe, uočavaju da se napostojano **a** uvijek javlja između pretposljednog i poslednjeg suglasnika u riječi.

U okviru utvrđivanja rad se može nastaviti u Radnoj svesci, na str. 22, 23, 24 i 25, vježbanja 20 – 26.

4. PJESMA MU BIJAŠE LIJEK / NEKAD BIJAŠE - JOŠ SE PAMTI

Ciljevi izučavanja cjeline *Pjesma mu bijaše lijek/ Nekad bijaše - još se pamti* su da učenici:

- razvijaju sposobnost čitanja i razumijevanja neumjetničkih tekstova
- razvijaju sposobnost samostalnog govornog nastupa
- prepoznaju i imenuju odgovarajućim izrazima već naučene pojmove (pripovijedanje, pripovijedanje u 1. i 3. licu)
- prepoznaju sljedeće pojmove i imenuju ih odgovarajućim izrazima: **imperfekta**, **potencijal imperfekta**, **pluskvamperfekat** (uočavaju njihovu stilsku izražajnost)

I ČAS

Na prvom času cjeline *Pjesma mu bijaše lijek* učenici prepoznaju oblik umjetničkog izražavanja i njegove karakteristike. Treba da uoče razliku između pripovijedanja u prvom licu i pripovijedanja u trećem licu, kao i stilsku izražajnost glagolskih oblika u tekstu (prezenta u prvom pasusu i aorista u pričanju prof. Boškovića).

Ako ima vremena, rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 26 i 27 vježbanja broj 1, 2, 3 i 4 (ako nema vremena, vježbanja će se uraditi na času utvrđivanja).

II ČAS

Na ovom času se uči imperfekta. Brojnim primjerima nastavnik treba da pomogne učenicima da razlikuju aorist od imperfekta.

Nastavnik treba učenicima da napomene da se kod glagola čija se infinitivna osnova završava na –a, dodaju nastavci –ah, –aše, –aše... i da se samoglasnik A iz osnove stapa sa samoglasnikom A iz nastavka u dugo A.

Takođe ako ima vremena, na ovom času se može naučiti i potencijal imperfekta (ako nema vremena, uči će se na sljedećem času).

Uz pomoć nastavnika učenici treba da uoče da se ta dva glagolska oblika sve više »povlače« pred perfektom.

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 27, 28 i 29, vježbanja broj 5, 6, 7, 11 i 12.

III ČAS

Treći čas je predviđen za učenje pluskvamperfekta. Učenici na osnovu pitanja iz Udžbenika, kao i pitanja nastavnika izvode zaključke o značenju i građenju ovog glagolskog oblika.

Na osnovu prethodnog znanja (učili su perfekta, imperfekta, potencijal imperfekta),

povezivanja gradiva i ličnog iskustva treba da uoče da se pluskvamperfekat rijetko upotrebljava i da ustupa mjesto perfektu. Ipak, treba ukazati na njegovu stilsku izražajnost u pripovijedanju (npr. »Došli Vitu u posjetu, a on već bio pobjegao iz bolnice.«)

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 29 i 30 vježbanja broj 14, 15, 16, 17 i 18 kao i nastavnom listiću broj 5.

Napomena: ukoliko nije bilo vremena da se urade sva vježbanja iz ove cjeline, nastavnik može da planira čas utvrđivanja. Na ovom času će biti urađena sva vježbanja, a može se pripremiti još vježbanja i nastavnih listića kako bi ovaj čas bio priprema za test koji će obuhvatiti gradivo I, II, III i IV cjeline.

IV ČAS

Na ovom času učenici rade test u Radnoj svesci na str. 31, 32 i 33. Učenici od prethodnih godina znaju da ne treba da prepisiju jer test u Radnoj svesci je samo priprema za test koji će da sastavi nastavnik. Treba da shvate da ovaj test treba da pokaže šta su naučili, a čemu treba da posvete više pažnje.

V ČAS

Analiza testa rađenog na prethodnom času.

5. U MOM STILU

Ciljevi cjeline *U mom stilu* jesu da učenici:

- razvijaju sposobnost čitanja i analize tekstova pisanih različitim funkcionalnim stilovima
- razvijaju sposobnost tečnog čitanja naglas i tihog čitanja štampanih i pisanih tekstova
- u riječima uočavaju glasovne promjene i imenuju ih (**palatalizacija I, II i III, gubljenje suglasnika**)

I ČAS

Cilj ovog časa je da učenici nauče da uočavaju funkcionalno raslojavanje jezika u zavisnosti od situacije, namjene teksta i sl. Na osnovu kraćih tekstova koji su napisani različitim funkcionalnim stilovima, uz pomoć pitanja nastavnika i iz Udžbenika učenici sami određuju gdje koji od tekstova može biti upotrijebljen i koja je njegova namjena. U skladu sa tim, uočavaju osnovne i opšte karakteristike svakog od funkcionalnih stilova. Nakon toga popunjavaju nastavni listić broj 6.

Nastavnik zatim učenike dijeli u grupe. Svaka grupa dobija zadatak da napiše kraći tekst (od tri do pet rečenica), koji će biti primjer za po jedan funkcionalni stil. Primjer za naučni stil mogu prepisati iz nekog od udžbenika koji tog dana imaju kod sebe. Grupu koja dobije zadatak da napiše primjer za administrativno-poslovni stil, nastavnik može uputiti da to bude primjer iz školskog života (pravila ponašanja u učionici, školi, školskom dvorištu, prava i dužnosti učenika i slično). Učenici pišu na listu bloka, hameru, manjem plakatu, ističu svoje zadatke na nekom vidnom mjestu u učionici (tabla, zid). Predstavljaju svoj rad, govore koja je namjena teksta koji su napisali i gdje takav tekst može biti objavljen. Predstavljanje rada grupa može se završiti i na početku narednog časa.

II ČAS

Ovaj čas je predviđen za učenje prve palatalizacije. Učenici uočavaju koji se glasovi, odnosno slova, mijenjaju i prelaze u druge glasove, kao i koji glasovi utiču na tu promjenu.

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 36, vježbanja broj 8, 9 i 10.

III ČAS

Na trećem času radi se druga i treća palatalizacija. Isto kao kod prve palatalizacije, objašnjava se naziv glasovne promjene. Učenici na osnovu pitanja i zadataka izvode zaključke o ovoj glasovnoj promjeni (kada se vrši, koji glasovi utiču na promjenu, kada se odstupa od nje). Nastavnik objašnjava da ukoliko bi se izvršila druga palatalizacija u riječi čestitka, došlo bi do promjene značenja. U riječi **čestitci t** ispred **c** gubi se po glasovnoj promjeni gubljenje suglasnika, zato što se glas **t** nalazi u glasu **c(ts)** i da bi ta riječ glasila **čestici** ako bi se izvršila druga palatalizacija.

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 37, vježbanja broj 12 i 13.

IV ČAS

Ovaj čas planiran je za obradu gubljenja suglasnika. Učenici čitaju tekst *Život kraljice šansone* i zaključuju da tekst nije obavještenje zbog toga što osim osnovnih podataka (ko, šta, gdje, kada će se dogoditi) sadrži i informacije koje nijesu direktno povezane sa događajem (posljednji pasus teksta).

Na primjeru istaknutih riječi u tekstu i pomoću pitanja iz Udžbenika učenici uočavaju da je izvršeno gubljenje suglasnika i izvode zaključak u kojim se sve slučajevima ova promjena vrši. Ističe se i odstupanje od ove glasovne promjene u pisanju superlativa pridjeva koji počinju sa **j**.

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 39, vježbanja broj 19, 20 i 21.

V ČAS

Peti čas cjeline *U mom stilu* planiran je za utvrđivanje. Rade se vježbanja koja nijesu urađena na prethodnim časovima (str. 37 i 38, vježbanja 14, 15, 16, 17 i 18), i vježbanja 22, 23, 24, 25 sa str. 39 i 40.

6. JASNO I PRECIZNO

U cjelini *Jasno i precizno* ciljevi su da učenici:

- upoznaju namjenu i značaj tekstova pisanih **naučnim stilom**
- razvijaju sposobnost tečnog čitanja naglas i tihog čitanja štampanih i pisanih tekstova
- u tekstu uočavaju i razumiju pojmove: **aktivna i pasivna rečenica, veznici**, i njihovu funkciju u jeziku; pravilno ih koriste u usmenom i pismenom izrazu
- u riječima uočavaju glasovne promjene i imenuju ih (**jotacija**).

I ČAS

Na drugom času učenik treba da nauči šta je naučni stil, kada se upotrebljava ovaj stil, koje su njegove karakteristike i po čemu se razlikuje od ostalih funkcionalnih stilova. Na osnovu primjera iz Udžbenika, a posebno pitanja nastavnika, učenici treba da uoče gdje se upotrebljava naučni stil, navodeći primjere.

Rad se nastavlja na nastavnim listićima 7. i 8.

II ČAS

Ovaj čas predviđen je za obradu aktivne i pasivne rečenice. Pojmovi aktivno i pasivno učenicima je poznat jer su ih pominjali kad su radili radni, odnosno trpni glagolski pridjev. Na primjerima iz Udžbenika, učenici zaključuju da je rečenica aktivna kada je subjekat u rečenici vršilac radnje, a pasivna kada se u rečenici ne ističe vršilac radnje, već ono što je radnjom postignuto, tj. na kome je radnja izvršena. Kod pasiva napomenuti da se umjesto pasiva mogu koristiti oblici radnog stanja sa povratnom rječcom *se* uz njih.

III ČAS

Ovaj čas predviđen je za učenje jotacije. To je glasovna promjena koju učenici lako uočavaju. Posebno objasniti i jekavsku jotaciju i moguću upotrebu dubletnih oblika. Takođe, skrenuti pažnju na dijalekatske oblike (pljesma, blježati, živjeti) u kojim jotacija nije izvršena. Rad nastaviti u vježbanjima broj 16, 17, 18, sa str. 46. Radne sveske.

IV ČAS

Na ovom času uče se veznici. Nastavnik može pokušati da od učenika, prije čitanja primjera, dobije objašnjenje ove riječi. Objasniti i da funkciju veznika mogu imati i prilozi i zamjenice. Takođe, obratiti pažnju i na pisanje zareza ispred pojedinih veznika. Rad se nastavlja u Radnoj svesci, str. 48, vježbanja broj 24, 25 i 26.

V ČAS

Završni čas ove cjeline planiran je za utvrđivanje gradiva naučenog u ovoj cjelini. Rade se vježbanja iz Radne sveske, str. 42–49, izuzev vježbanja koja su rađena na prethodnim časovima.

7. PIŠEM TI

Ciljevi izučavanja cjeline *Pišem ti* jesu da učenici:

- upoznaju namjenu i značaj kraćih nezvaničnih i zvaničnih tekstova (**zvanično pismo**)
- u tekstu uočavaju i razumiju pojmove: **zavisni i nezavisni odnos rečenica u složenoj; nezavisnosložene rečenice – sastavne rastavne i suprotne**, i njihovu funkciju u jeziku; pravilno ih koriste u usmenom i pismenom izrazu
- uočavaju i pravilno upotrebljavaju zarez ispred pojedinih veznika.

I ČAS

Učenici čitaju zvanično pismo iz Udžbenika. Uočavaju razliku između zvaničnog i nezvaničnog pisma. Zaključuju koje sve podatke treba da sadrži zvanično pismo i kojim redosljedom se ti podaci pišu.

Zvanično pismo: 1. podaci o pošiljaocu (adresantu) 2. podaci o primaocu (adresatu) 3. zaglavlje 4. oslovljavanje primaoca 5. razlog obraćanja 6. obrazloženje zahtjeva 7. očekivanja 8. pozdrav 9. potpis

Na kraju časa u okviru vježbanja može se učenicima podijeliti za popunjavanje nastavni listić broj 9.

II ČAS

Na ovom času analizira se tekst *Više od hobija* koji će poslužiti kao osnova za obradu složenih, nezavisnosloženih i zavisnosloženih rečenica. Na početku časa može se učenicima postaviti pitanje šta znaju o filateliji. Odgovore učenika nastavnik može zapisati na tabli (ili na pripremljenoj tabeli).

Znam	Želio/željela bih da znam	Naučio/naučila sam

Slijedi pitanje učenicima što bi voljeli da znaju o filateliji. Pitanja učenika se takođe ispisuju na tabli. Učenici čitaju tekst i uz pomoć nastavnika odgovaraju na pitanje što su iz ovog teksta naučili o filateliji. Ovi odgovori upoređuju se sa pitanjima (što bi učenici željeli da znaju). Pošto u tekstu vjerovatno neće naći odgovore na sva pitanja koja su postavili, nastavnik može porazgovarati sa učenicima o tome gdje bi mogli potražiti odgovore na preostala pitanja i priripemiti ih za sljedeći čas.

III ČAS

Na početku časa razgovaraće se o pitanjima/odgovorima učenika u vezi sa tekstom o filateliji. Zatim se na primjerima rečenica iz teksta rade složene rečenice, zavisnosložene i nezavisnosložene rečenice. Radi lakšeg snalaženja, podvučene rečenice iz teksta mogu biti ispisane na grafofoliji. Na osnovu pitanja iz Udžbenika i pitanja nastavnika učenici uočavaju kada je rečenica nezavisnosložena, a kada zavisnosložena. Uočavaju glavnu (osnovnu) rečenicu u zavisnosloženim rečenicama i zaključuju da su zavisne rečenice (klauze) za glavnu uvijek vezane veznicima.

Rad se nastavlja na nastavnom listiću broj 10.

IV ČAS

Na ovom času rade se nezavisne rečenice. Učenici čitaju pismo iz Udžbenika. Nastavnik može podvučene rečenice iz pisma ispisati na grafofoliji. Učenici na primjerima iz teksta uočavaju nezavisne rečenice i njihovo značenje. Ne treba insistirati da učenik samo pamti vrste nezavisnih rečenica, već da na osnovu značenja rečenice prepozna o kojoj se rečenici radi. Važno je da učenici uoče izražajnost veznika. Pokušavaju da veznike iz navedenih primjera zamijene drugima a da značenje rečenice ostane isto. Uz pomoć nastavnika pokušavaju da uoče koje od podvučenih rečenice mogu da stoje i bez veznika. Na primjer:

– u rečenici – Došao sam prije nedelju dana i ostaću do kraja raspusta. – može da se izostavi veznik **i** a da značenje rečenice ostane isto;

– u rečenici – Svi su oni pravi planinari, jedino sam ja bio početnik. – veznik **jedino** može se zamijeniti veznikom **samo**;

– u rečenici – Umorio sam se, ali sam na kraju bio prezadovoljan. – može se izostaviti veznik **ali**, značenje rečenice neće se promijeniti.

U tabeli je dat pregled veznika i pravila o pisanju zareza. Učenici treba da nauče da zareze obavezno pišu kada između nezavisnih rečenica nema veznika, kao i ispred veznika suprotnih, zaključnih i isključnih rečenica.

Nastavnik može učenicima navesti i primjere tipa:

On je ne samo dobar sportista već je i dobar đak.

Na osnovu primjera i pitanja nastavnika učenici će uočiti da se kod nezavisnih rečenica koje su vezane veznicima **nego** i **već** koji čine cjelinu sa **ne samo** iz prethodne rečenice zarez ispred **već** i **nego** NE PIŠE jer su u ovim slučajevima rečenice sastavnog, a ne suprotnog odnosa.

U završnom dijelu časa učenici u paru pišu primjere za nezavisne rečenice i sami izvode zaključak o tome kojim se veznicima mogu vezati pojedine vrste nezavisnih rečenica i u kojim slučajevima je obavezno pisanje zareza.

V ČAS

Ovaj čas predviđen je za utvrđivanje svega naučenog u okviru cjeline *Pišem ti*.

Učenici rade vježbanja iz Radne sveske, str. 50–55.

VI ČAS

Učenici rade test u Radnoj svesci na str. 57 koji sistematizuje gradivo pete, šeste, i sedme cjeline.

VII ČAS

Na ovom času radi se analiza testa broj 2.

8. VI PITATE

Ciljevi izučavanja cjeline *Vi pitate* su da učenici:

- razvijaju sposobnost čitanja i razumijevanja zvaničnih tekstova
- razvijaju sposobnost čitanja i razumijevanja poštanskih, bankarskih i drugih obrazaca
- razvijaju sposobnost samostalnog pisanja/ispunjavanja obrazaca
- prepoznaju i imenuju **kongruenciju**, tj. **slaganje rečeničnih djelova**, **umetnuto a**.

I ČAS

Učenici će lako da prepoznaju savjet stručnjaka i bez pitanja i pomoći nastavnika. Važno je da uoče formu ove vrste teksta: uopšteni savjeti ili odgovori na pitanja slušalaca ili gledalaca. Na osnovu pitanja iz Udžbenika, kao i pitanja nastavnika, učenici treba da shvate da je savjet stručnjaka objektivn, javan i zvaničan tekst.

Napomena: Nastavnik može da napomene da se savjet stručnjaka obično sastoji iz pitanja i odgovora, međutim, kod uopštenog savjeta se mogu razlikovati djelovi (često imaju i podnaslove). Da bi to učenici shvatili, nastavnik može da im fotokopira nastavni listić broj 11 (ili da tekst prikaže na grafofoliji). Učenici na ovom nastavnom listiću uočavaju tri dijela: uvod, prihranjivanje i čišćenje bljaka.

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 59 i 60, vježbanja broj 1, 2, 3, 4 i 5 (ako ima vremena 6, 7, 8 i 9).

II ČAS

Na drugom času ove cjeline učenici uče da ispunjavaju poštanske, bankarske i druge obrasce. Važno je da uoče iz koliko se djelova sastoji telegram i šta treba da napišu u kojem dijelu telegrama (ovo je pogotovo važno kod ispunjavanja uplatnice jer ne znaju šta treba da napišu u rubrici npr. *poziv na broj zaduženja*). Treba da shvate zašto je u interesu pošiljaoca telegrama i onoga ko ispunjava obrasce da piše čitko i štampanim slovima.

Nastavnik treba s učenicima da porazgovara i o mogućnosti slanja telegrama putem telefona. Napomenuti da se podaci diktiraju poštanskom službeniku i da je ta usluga skuplja.

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 62, vježbanja broj 11 i 12, kao i na nastavnom listiću broj 12.

III ČAS

Treći čas je predviđen za učenje kongruencije. Ne treba insistirati na ovom izrazu, već učenici mogu da koriste riječi lake za izgovor, tj. *slaganje rečeničnih djelova*.

Učenici treba da uoče gramatičku i semantičku kongruenciju i usvoje pravila preko brojnih vježbanja i primjera (vježbati preko nastavnih listića).

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 64 i 65, vježbanja broj 15, 16 i 17.

IV ČAS

Čas je predviđen za učenje umetnutog a . Ovu glasovnu promjenu učenici će lako uočiti i shvatiti. Potrebno im je posebno ukazati na prijedloge $k(a)$ i $s(a)$. Rad se nastavlja u Radnoj svesci, na strani 67, vježbanja broj 20 i 21.

V ČAS

Na ovom času se utvrđuje gradivo cjeline *Vi pitate*.

Učenici rade vježbanja u Radnoj svesci na str. 61, 63, 64, 66 i 67, vježbanja broj 10, 13, 14, 18, 19 i 22 i na nastavnim listićima broj 13, 14 i 15 (takođe i vježbanja iz Radne sveske za koja nije bilo vremena da se urade na času).

Učenici rade individualno 25-30 minuta, a potom frontalno radi provjeravanja urađenog i eventualnog ispravljanja grešaka.

VI i VII ČAS

Istraživački rad – savjet stručnjaka

Prvi čas

Učenici se podijele u pet grupa (5-6 učenika). Svaka grupa treba da pripremi pitanja za stručnjaka – specijalistu za određenu oblast (npr. školskog psihologa, pedagoga, zubara, pedijatra, veterinara, kozmetičara, modnog kreatora, frizera, pekara, kuvara...). Po mogućnosti, grupa treba da pođe kod stručnjaka ili da mu se obrati pismom, e-mailom, telefonom. Treba da postavi pet pitanja i da zapiše odgovore.

Drugi čas

Učenici svake grupe prezentuju odjeljenju pitanja koja su postavili i odgovore koje su dobili tako što je jedan učenik stručnjak, a ostali postavljaju pitanja. Ostali slušaju, i uz pomoć nastavnika, uočavaju i ispravljaju eventualne greške u postavljanju pitanja i davanju odgovora (da li je pitanje jasno, precizno, da li je upućeno odgovarajućem stručnjaku, da li su dobijeni odgovori odgovori na postavljena pitanja, da li su jasni i razumljivi...).

Svaka grupa za prezentovanje svoga rada ima 6 minuta.

Grupa koja nije u prilici da posjeti stručnjaka, niti da mu se obrati pismom ili telefonom, treba iz enciklopedija, časopisa, udžbenika, da sakupi podatke i napiše ih kao uopšteni savjet (npr. kako izbjeći grip, kako postupiti u slučaju da dobijemo grip, kako radni prostor učiniti prijatnim...)

9. LIJEPA RIJEČ

Ciljevi koje treba postići prilikom obrade cjeline *Lijepa riječ* jesu da učenici:

- upoznaju namjenu i značaj kraćih nezvaničnih i zvaničnih tekstova (**nezvanična i zvanična zahvalnica**)
- u riječima uočavaju glasovne promjene i imenuju ih (**promjena l u o**)
- razvijaju sposobnost praktične primjene stečenih jezičkih znanja: razumiju i koriste izraze **lektura i korektorski znaci**
- upoznaju i primjenjuju pravopisna pravila – pravilno pišu **trotačku, nazive vjerskih praznika od imena svetaca, nazive auto-puteva**
- u tekstu uočavaju i razumiju pojam **umetnuta rečenica**, i funkciju umetnute rečenice u jeziku; pravilno koriste ovaj pojam u usmenom i pismenom izrazu
- uočavaju i pravilno upotrebljavaju zarez kod umetnutih rečenica.

I ČAS

Ovaj čas predviđen je za učenje zahvalnice. Učenici su zahvalnicu učili u prvom ciklusu, a sada znanja o njoj proširuju. Osim što treba da upoznaju namjenu i značaj zahvalnice, cilj je i učenike podstaći da nekome (pismeno ili usmeno) zahvale na učinjenoj usluzi, pruženoj pomoći, pozivu, poklonu i slično.

Čas se može početi razgovorom o tome na koji način učenici zahvaljuju drugarici/dругu, odraslama.

Učenicima se može skrenuti pažnja na pravilnu upotrebu glagola **zahvaliti** (u značenju izraziti zahvalnost) i **zahvaliti se** (u značenju uljudno nešto odbiti, odreći se).

Na primjer:

Zahvaljujemo se na vašem pozivu, ali ga sada ne možemo prihvatiti.

Takođe, ukazati i na pravilnu upotrebu izraza **hvala velika** (ne **hvala veliko**).

Slijedi čitanje zahvalnica (zvanične pa nezvanične) i razgovor o njima. Na osnovu pitanja iz Udžbenika i pitanja nastavnika, učenici zaključuju da se kod pisanja zvanične zahvalnice primjenjuju slična pravila kao kod pisanja zvaničnog pisma. Nastavnik učenicima skreće pažnju da je cilj zahvalnice izražavanje zahvalnosti i da o drugim temama u zahvalnici ne treba pisati.

Zatim učenici čitaju kratke tekstove iz Udžbenika i na osnovu pitanja uočavaju da zvanična zahvalnica može biti i u formi plakete (zahvalnica broj 1), upravo zbog sažetog izražavanja, i da svaki tekst u kojem se pominje zahvalnost nije zahvalnica (tekst broj 3 je opravdanje, a tekst broj 4 obavještenje).

U završnom dijelu časa učenici u paru pišu zvaničnu zahvalnicu. Povod za pisanje zahvalnice učenici mogu odabrati sami. Ovu zahvalnicu učenici pišu na posebnom listu papira jer će biti potrebna na času lekture teksta. Ukoliko bude dovoljno vremena, učenici čitaju nekoliko zahvalnica.

II ČAS

Na ovom času radi se glasovna alternacija **promjena l u o**. U uvodnom dijelu časa učenici čitaju zahvalnice iz Udžbenika, uočavaju da li su zvanične ili nezvanične, razgovaraju o njima.

Na osnovu pitanja iz Udžbenika uočavaju glasovnu promjenu (**I** u **o**) i zaključuju kada se ona vrši. S obzirom na to da je ova glasovna promjena izvršena u prošlosti i da danas u jeziku imamo rezultate te promjene kod kojih se ne griješi, sa učenicima najviše uvježbavati primjere imenica izvedenih od radnog glagolskog pridjeva koje se završavaju na **-lac** kod kojih se u nominativu jednine i genitivu množine **I** zadržalo (**čitalac – čitaoca; čitaoci – čitalaca**).

Ako ostane vremena, učenici u Radnoj svesci na str. 70 i 71, rade vježbanja broj 6, 7, 8, 9 i 10.

III ČAS

Ovaj čas predviđen je za obnavljanje i proširivanje znanja o lekturi teksta koja je rađena i u VII razredu. Na početku časa parovi razmjenjuju zahvalnice koje su napisali na kraju časa kada je rađena zahvalnica. Uz pomoć nastavnika obnavljaju znake za korekturu teksta koje su radili u VII razredu. Znaci za korekturu mogu biti ispisani na grafofoliji ili učenicima podijeliti nastavni listić broj 16. Upotreba tekstualnih znakova, naročito u primjerima sa više grešaka u istom redu, može biti nepotrebno opterećenje za učenike, pa ne treba insistirati da učenik svaku grešku pravilno obilježi tekstualnim znakom. Važno je da učenik uoči grešku u tekstu. Treba naglasiti važnost upotrebe rubnih znakova koje će učenici češće koristiti. U dijelu o rubnim znacima (na nastavnom listiću broj 16) nije pomenut znak jer pisanje tog znaka može biti teško učenicima u ovom uzrastu. Umjesto toga može se koristiti X, što će učenicima olakšati ispravljanje grešaka. Nastavnik može učenicima pomenuti znak , ali ne treba insistirati na njegovom pisanju.

Učenici zatim uočavaju greške u zahvalnicama i ispravljaju ih uz pomoć znakova za korekturu.

Slijedi čitanje teksta *Jezik i kultura nestaju zajedno*. U toku čitanja učenici će primijetiti da u tekstu ima puno grešaka, pa cilj u ovom dijelu nije analiza teksta, već uočavanje i ispravljanje grešaka. Uz pomoć pitanja iz Udžbenika učenici uočavaju greške u prvom dijelu teksta (do desetog reda, jer je planirano da drugi dio teksta lektorišu sami u završnom dijelu časa). Izvode zaključak o tome koje su greške nastale u toku prekucavanja ili štampanja teksta, a koje su, vjerovatno, nastale zbog nedovoljnog poznavanja pravopisnih i gramatičkih pravila. Zatim u paru rade lekturu i korekturu drugog dijela teksta na nastavnom listiću broj 17.

IV ČAS

U prvom dijelu časa provjeriti kako su učenici uradili lekturu i korekturu teksta rađenog na prethodnom času. Zatim se na primjerima iz Udžbenika rade pravopisna pravila (upotreba trotačke pisanje naziva vjerskih praznika od imena svetaca, nazive auto-puteva). Preostali dio časa može se uraditi nastavni listić broj 18 na kojem se uvježbava pisanje imenice Bog, pravopisno pravilo predviđeno Programom.

V ČAS

Na petom času ove cjeline radi se umetnuta rečenica. Uz pomoć pitanja nastavnika učenici obnavljaju pravopisna pravila o pisanju zareza. Navode pravopisno pravilo (i primjer) o

pisanju zareza (nabrajanje, vokativ, apozicija, inverzija). Zatim na osnovu primjera i pitanja iz Udžbenika uočavaju umetnutu rečenicu i kako se ona obilježava. S obzirom na to da je kod umetnute rečenice najčešća greška njeno obilježavanje, skrenuti pažnju i na umetnute djelove rečenice koji se, kao i umetnuta rečenica, obavezno odvajaju zarezima.

Učenicima se skreće pažnja i da razlikuju apoziciju od umetnute rečenice.

U završnom dijelu časa učenici rade nastavni listić broj 19.

VI ČAS

Ovaj čas predviđen je za utvrđivanje gradiva cjeline *Lijepa riječ*. Rade se vježbanja u Radnoj svesci na str. 68–75.

10. BAŠ SI KUL

Ciljevi koje treba ostvariti u cjelini *Baš si kul* su da učenici:

- razvijaju sposobnost snalaženja u jezičkoj okolini
- u tekstu prepoznaju sljedeće pojmove i imenuju ih odgovarajućim izrazima: **sleng, tuđice, frazeologizmi (fraze, idiomi), dijalektizmi, arhaiuzmi, lokalizmi**

I ČAS

Na ovom času učenici obnavljaju gradivo iz prethodnog razreda o službenom jeziku u Crnoj Gori, o standardnom i nestandardnom jeziku i proširuju ga učenjem novih pojmova (sleng i tuđice). Poslije podsjećanja na gradivo, mogu uraditi vježbanja broj 1, 2, 3, 6 i 7 u Radnoj svesci na str. 76 i 77.

Učenje novih pojmova može početi tzv. grozd metodom (ovaj dio časa ne bi trebalo da traje duže od 15 minuta kako bi učenici uz pomoć pitanja iz Udžbenika i pitanja nastavnika naučili pojmove *sleng* i *tuđice*). Nastavnik kaže primjer za sleng, npr. *kul* i tu riječ napiše na tabli. Sljedeće riječi kazuju i ispisuju učenici/učenice. Riječi koje si ispisane na tabli treba da upotrijebe u rečenici tako što će svakoj riječi dodavati jednu novu riječ kako bi se dobio grozd. Npr.

KUL
JE KUL
BAŠ JE KUL.
ŽURKA JE BAŠ KUL.
SINOĆNJA ŽURKA JE BILA KUL.

Poslije usvojenih pojmova (sleng i tuđice) može se nastaviti sa grozd metodom (ako ima vremena).

Sklapanje rečenica u grozd od brojnih tuđica može da bude još interesantnije. Naravno, poželjno je korišćenje rječnika stranih riječi i izraza (ako ih ima u školskoj biblioteci, ili se može tražiti da učenici donesu rječnike, naravno ako ih imaju).

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 78, vježbanja broj 10 i 11.

II ČAS

Na drugom času ove cjeline se uče frazeologizmi. Pošto su učenici upoznati sa metodom grozda, čas može njome da počne. Naravno, počinje nastavnik da bi učenici shvatili šta treba da rade. Nastavnik na tabli piše riječ VRBI. Potom joj dodaje riječ NA, a zatim KAD. Sada učenici mogu da pretpostave o čemu se radi.

VRBI
NA VRBI
KAD NA VRBI
KAD NA VRBI RODI
KAD NA VRBI RODI GROŽĐE.

Ova metoda je posebno pogodna za frazeologizme jer učenici treba da shvate da su ustaljeni oblici sastavljeni od najmanje dvije riječi, a ima ih i u obliku rečenice. Treba da shvate da idiome, posebno sastavljene od dvije ili više riječi (znači ako nijesu rečenice) treba upotrebljavati u kontekstu.

Poslije uvodnog dijela časa, na osnovu pitanja iz Udžbenika, kao i pitanja nastavnika, učenici treba da uoče upotrebu frazeologizama u svakodnevnoj komunikaciji i u novinarstvu (pogodni za naslove).

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 78, vježbanja broj 12, 13, 14 i 15 i na nastavnom listiću broj 20.

III ČAS

Na trećem času učenici objašnjavaju dijagram (Udžbenik, str. 127) i saznaju koje porodice jezika postoje i kojoj porodici jezika pripadaju slovenski jezici. Takođe treba da nauči na koje se grupe jezika dijele slovenski jezici i da zapamte kojoj slovenskoj grupi jezika pripada crnogorski jezik.

IV ČAS

Na ovom času učenici uče uzvike i rječce.

Uzvici su lako prepoznatljivi, djeca ih često upotrebljavaju jer su bliski njihovom stvarnom jezičkom svijetu pa treba voditi računa da uoče njihovu funkcionalnost u svakodnevnom govoru. Veliki broj učenika će bez većih teškoća i pomoći nastavnika imenovati uzvike.

Učenici će, najvjerovatnije, bez teškoća izvesti zaključke.

Uzvici se odvajaju zarezom kada su u rečenici (jer nemaju službu i ponašaju se kao da nijesu dio rečenice). Ako je sam u rečenici, piše se uzvičnik.

Na ovom času se uče rječce. Važno je da učenici shvate da se rječcama iznosi stav govornog lica i da služe za isticanje. Potvrдне, odrične i upitne rječce učenici su naučili u nižim razredima. Ipak, postoji nesigurnost u pisanju rječce *ne* i rječce *li* pa zato treba insistirati na vježbanjima do primjene pravila bez dvoumljenja i grešaka.

Učenici mogu da zapišu izuzetke u pisanju rječce *ne* (ako ih ne znaju ili ne primjenjuju znanje).

Rad se nastavlja u Radnoj svesci na str. 79, 80 i 81, vježbanja broj 17, 18, 19, 20, 22, 23 i 24.

V ČAS

Na ovom času učenici zapažaju silaznu i uzlaznu intonaciju u dugim slogovima i da dugouzlazni akcenat stoji samo na prvom slogu.

Prije nego što počne uočavanje silazne i uzlazne intonacije, nastavnik s učenicima obnavlja znanje o akcentu (što je akcenat, što je akcentovana cjelina, kakvi akcentovani slogovi mogu biti po kvantitetu, da akcenat u crnogorskom jeziku nikad ne može biti na zadnjem slogu...).

Zatim nastavnik ističe da akcentovani slogovi po kvalitetu mogu biti silazni i uzlazni i navodi primjere za razlikovanje dugosilaznog i dugouzlaznog akcenta. Npr.

dugosilazni: grâd, lâmpa, bûran

dugouzlazni: rúka, národ, klúpa

Da bi učenici shvatili da dugouzlazni akcenat stoji samo na prvom slogu, nastavnik navodi primjere višesložnih riječi i traži od učenika da u njima prvo odrede mjesto akcenta a zatim da li je akcentovani slog dug ili kratak i na kraju da uoče razliku u intonaciji. Npr.

dugosilazni: sũnce, prâvdati, zdrâvlje, vũkovac

dugouzlazni: jézgro, zatváрати, znáčiti, pjevúšiti

Važno je da učenici uoče da dugouzlazni akcenat ne može stajati samo na zadnjem slogu. Takođe je važno da zapaze da kod dugosilaznog akcenta visina i jačina opadaju, a da kod dugouzlaznog akcenta njegova visina raste, a jačina opada.

Nastavnik učenicima daje nastavni listić ili prikazuje tekst na grafofoliji sa podvučenim riječima u kojima su akcenti dugi, a učenici treba da odrede mjesto akcenta i intonaciju. Npr.

„Pri pisanju u srećnim trenucima, naravno! – reči se nižu same od sebe, vezuju se i odbijaju, pomeraju i premeštaju ili potpuno brišu, dok se sve ne slože u pravu i jedino moguću sliku onog što čovek želi da kaže. Sve izgleda kao laka i automatska igra koju reči po svojoj volji i svojoj prirodi, same po sebi i samo za sebe igraju. Međutim, nije tako, nije to nikako jalova igra ćudi ni slučaja. U rečima, kao u drveću i biljkama i svemu što je živo, kruži nevidljiv životni sok, i on je taj koji ih kao neko unutarne sunce, kreće i okreće, daje im boju i oblik, snagu i izraz.“

*(Iz knjige Iva Andrića **Znakovi pored puta**, knjiga prva, str. 220, Politika, Narodna knjiga, Beograd, 2005)*

Važno je da učenici uoče da jednosložne riječi imaju samo silazni akcenat (**to, on, taj**). Nastavnik napominje da jednosložne riječi mogu imati i kratak akcenat (**grad** - padavina, **luk** – povrće, **vrt, prst**...), kako učenici iz datih primjera NE BI ZAKLJUČILI da jednosložne riječi imaju samo dugosilazni akcenat.

Rješenje vježbanja:

„Pri pisanju u srećnim trenucima, naravno! – reči se nižu same od sebe, vezuju se i odbijaju, pomeraju i premeštaju ili potpuno brišu, dok se sve ne slože u pravu i jedino moguću sliku onog što čovek želi da kaže. Sve izgleda kao laka i automatska igra koju reči po svojoj volji i svojoj prirodi, same po sebi i samo za sebe igraju. Međutim, nije tako, nije to nikako jalova igra ćudi ni slučaja. U rečima, kao u drveću i biljkama i svemu što je živo, kruži nevidljiv životni sok, i on je taj koji ih kao neko unutarne sunce, kreće i okreće, daje im boju i oblik, snagu i izraz.“

VI ČAS

Učenici utvrđuju gradivo ove cjeline, a mogu i ostalih zbog sistematizacije gradiva i pripreme za završni test. Rade vježbanja broj 4, 5, 8, 9, 16, 21 i 25 u Radnoj svesci na str. 78, 79, 80 i 81.

VII ČAS

Učenici rade test u Radnoj svesci na str. 82, 83, 84 i 85.

VIII ČAS

Analiza testa rađenog na prethodnom času.

IX ČAS

Učenici rade test u Radnoj svesci na str. 86, 87, 88 koji predstavlja sistematizaciju cjelokupnog gradiva.

X ČAS

Analiza testa rađenog na prethodnom času.

XI i XII

Istraživački rad

Učenicima je najavljen istraživački rad. Svaki učenik treba da dođe spreman na čas, tj. da zna po jedan primjer za sleng, tuđicu, frazeologizam (idiom), arhaizam, lokalizam, dijalektizam. Takođe, učenici treba da su pročitali „Pokondirenu tikvu“ (predložen tekst za rad u VII razredu) ili bar da znaju radnju ove drame i glavne likove. (Nastavnik se može odlučiti i za drugo djelo poznato i blisko učenicima, ili mogu da napišu originalni scenario).

Prvi čas

Na prvom času učenici saopštavaju svoje primjere slenga, tuđica, fraza, lokalizama, dijalektizama, a nastavnik ih ispisuje po tabli (najbolje napraviti tri kolone). Zatim pišu scenario za predstavu upotrebljavajući primjere sa table.

Npr. Fema sa Evicom ide u šetnju. Sreću ih Evičine drugarice i drugovi. Fema priča sa njima i upotrebljava tuđice, naravno nepravilno. Učenici je ispravljaju. Učenici upotrebljavaju sleng koji Fema ne razumije. Femi djeca pomažu da shvati da treba da bude ono što jeste i ona upotrebljava frazeologizme (npr. Satjerali ste me u mišju rupu, Očitali ste mi lekciju...).

Nakon pisanja scenarija, slijedi podjela uloga i priprema za naredni čas (koliko je grupa potrebno, šta ko govori, kako Fema da se obuče i slično)

Drugi čas

Izvođenje predstave.

NASTAVNI LISTIĆI

Nastavni listić broj 1

Pročitaj sljedeće tekstove.

1.

Jedan od gradova u Crnoj Gori koji je poznat po parkovima je Cetinje. (...) *Dvorski park*, danas *Njegošev*, pruža se iza dvora, sa središnjom alejom naspram dvorske baštenske kapije. Aleje su pravilnih geometrijskih oblika, ograđene šimširo, dok su zasadi pretežno četinarski. Drugi, *Gradski park*, ima aleje nepravilnog oblika, oivičene jorgovanom, a zasadi su uglavnom listopadno drveće. U *Gradskom parku* postavljene su biste crnogorskih junaka, Vuka Mandušića i Nikca od Rovina, radovi akademskog vajara Đurića, a u *Njegoševom* pisca Ljube Nenadovića i Sima Matavulja, radovi akademskog vajara Voja Stanića.

(iz teksta *Jelene Balada i Tamare Nikolić*, časopis „ZooZa”, jun 2005)

2.

U bakinoj sobi, koja uvijek miriše nekako toplo i prisno, vitrina je sa knjigama njenih omiljenih pisaca. Ali, pažljivi posmatrač će vidjeti i jednu pohvalu koja je brižljivo upakovana u najlon da zub vremena na njoj ne ostavi trag. To je moja prva pohvala za odličan uspjeh i primjerno vladanje. Od brojnih i meni značajnih diploma kao najboljem recitatoru, od priznanja za nagrađene radove na literarnim konkursima, za odlično sviranje gitare, baka sebično čuva baš ovu. Uzimala sam tu pohvalu, vraćala je u sobu među svoje stvari, ali bi se uvijek opet pojavila kod bake. Nekad sam se ljutila zbog toga na baku. Sada, malo starija, pravim se da ne primjećujem pohvalu u vitrini, ali uvijek mi izmami osmijeh...

(iz pismenog zadatka *Jelene Ivančević*)

1. A) Kome je namijenjen prvi tekst?

B) Iznesi argument za svoj odgovor pod A.

2. U prvom tekstu pronađi podatke kojima ćeš dokazati da je objektivan.

3. Zašto se djevojčica više ne ljuti na baku što joj je uzela pohvalu za odličan uspjeh i primjerno vladanje? (2. tekst)

4. Pronađi karakteristike subjektivnog načina izražavanja u drugom tekstu. (Ne treba da prepisuješ riječi i rečenice, već da kažeš svojim riječima, npr. Jelena iznosi svoje viđenje događaja)

Nastavni listić broj 2

Pročitaj tekstove.

1. „Dugo smo čekali na ovaj susret. Amadeo Modiljani je divan slikar zbog ljepote, duha, humanizma svojih djela”, kazala je Irina Antonova, direktorka i konzervatorica Puškinovog muzeja u Moskvi, na otvaranju izložbe „Susret sa Modiljanijem”.
2. „Usta puna zemlje” Branimira Šćepanovića je kratki roman koji je sedamdesetih godina prošlog vijeka doživio brojne prevode i izdanja.
3. Alesandro Bariko je pored šest romana napisao svoj prvi pozorišni tekst „Pijanista”, veoma lijep tekst, prefinjenog stila, koji podstiče emocije i pogađa u srce i koji se sada pojavio i na našem jeziku. Glavni lik je pijanista, čovjek koji je rođen na brodu i sa njega nikada nije sišao.

1. Zaokruži broj ispred teksta koji je komentar.

2. A) Iz kojeg dijela komentara je uzet navedeni odlomak?

1. uvoda
2. analize teme
3. zaključka

(Zaokruži broj ispred tačnog odgovora.)

B) Obrazloži svoj odgovor pod A.

4. Podvuci riječi kojima pisac navedenog komentara iznosi sud i ocjenu djela.

Nastavni listić broj 3

Kako nastaju talasi

Uzroci	Posljedice
1. mirno, vrijeme, tihi dani	1. na vodi ima malo talasa
2. vjetroviti dani	2. mnogo talasa
3. energija, vjetar	3. nastanak talasa
4. donji dio talasa udari o tlo u blizini obale	4. talas usporava kretanje
5. vrh talasa nastavlja svoj put	5. udara o obalu
6. vrh talasa udari o obalu	6. energija talasa se gubi
7. vjetar gura vodene čestice	7. vodene čestice se kreću na gore i naprijed
8. sila teže vuče vodene čestice na dolje	8. vodene čestice se kreću na dolje i natrag

Nastavni listić broj 4

A) U ovome tekstu podvući oblike potencijala.

Šta bi bilo da nema Mjeseca?

Planete su nastale usljed sudara od prašine, gasa i leda. Čestice prašine skupljale su se u kamenčiće, oni u kamenje, stijenje i konačno u nebeska tijela veličine asteroida. Završni sudari između džinovskih nebeskih tijela vjerovatno su izgledali zastrašujuće i zadivljujuće u isti mah.

Posljednji „gost“ Zemlje približavao se brzinom od desetine hiljada kilometara na čas. Vatreni prsten pratio je sudar, a površine oba tijela strahovito su se zatresle. Rastopljeno stijenje polećelo je kroz svemir. Kako se hladilo, tako se „roj“ manjih komada stijena i kamenja zgušnjavao. Najveći komad privukao je sve ostale i nastalo je novo nebesko tijelo u Zemljinoj orbiti.

Sve što je vezano za Zemlju i Mjesec – atmosfera, dužina dana i noći, pomjeranje prema osi, sastav – sve je određeno tim sudarom. Mala, naizgled beznačajna odstupanja imala bi nesagledive posljedice.

Da nije bilo sudara, možda ne bi nikad bilo ni Mjeseca oko Zemlje, ko zna? Ali, u tom slučaju, dan na Zemlji, trajao bi kraće, svega osam sati. Vazduh bi bio gušći. Ako bi se biljke razvile, vazduh bi bio zasićeniji kiseonikom, ali i ugljen-dioksidom, topao i težak. Ubrzano obrtanje Zemlje prozvelo bi divlje vjetrove i oluje, a uragani bi harali okeanima. Gledano iz svemira, Zemljina površina imala bi široke pojaseve, kao Jupiter.

Biljke bi morale da se poviju bliže zemlji kako bi opstale pod jakim vjetrovima. Ne bi bilo drveća. Životinje bi morale da budu snažne, oklopljene i niske – nešto slično kornjači. Vazduh bogat kiseonikom ubrzavao bi njihov metabolizam.

Mjesec je umirio obrtanje Zemlje. Život kakav danas poznajemo dugujemo Mjesecu i tom sudaru od prije četiri milijarde godina.

(Priređeno prema tekstu iz „Politikinog zabavnika“, 3. novembar 2006)

NEPOZNATA RIJEČ: asteroid – mala planeta

B) Prepiši tekst tako što ćeš umjesto podvučenih glagolskih oblika upotrijebiti odgovarajuće oblike potencijala.

Sljedeće godine časopis NG junior prvi put organizuje veliki kviz znanja *Kako do pobjede?*

Najprije morate prijaviti svoj tim koji čine tri učenika/učenice i nastavnik/nastavnica. Ako se iz škole prijavi više timova, prvi krug takmičenja održaće se u školi. Svi timovi iz pojedinih škola učestvuju na regionalnom takmičenju. Zatim slijedi drugi krug takmičenja, koji će vaši navijači moći pratiti na TVCG. I tako do finala koje odlučuje koja će od tri najbolje ekipe osvojiti put u Vašington.

(Priređeno prema tekstu iz „National Geographic Junior“, novembar 2006)

Nastavni listić broj 5

Pročitaj tekst.

Bijah se sa velikog odmora **vratio** nešto ranije i začudi me mir koji **vladaše** u učionici. Adnan, koji je inače svirao klavijature, pričao je sa zanosom o Novečentu. **Bješe** to lik iz „Pijaniste”, djela Alesandra Barika. Svi mi **kazaše** da je priča zanimljiva. Počeh i ja da slušam.

„Virdžinijan“ je bio parabrod koji je u godinama između dva rata špartao između Evrope i Amerike. Plovio je sa svojim tovarom koji se sastojao od milijardera, emigranata i raznoraznih čudaka. Na ‘Virdžinijanu’ svake večeri svirao je jedan izuzetan pijanista. Imao je zadivljujuću tehniku i bio kadar da svira neku muziku koja prije nije postojala, čudesno lijepu. **Govorahu** da je njegova priča neobična: rođen je na tom brodu i sa njega nikada nije sišao. Kažu da niko **nije bio našao** odgovor zašto.”

Taman kad **je bio krenuo** da priča najzanimljiviji dio, u učionicu uđe nastavnik. Svi učenici **sjedoše** na svoja mjesta. Ja ostah da stojim.

1. U kom licu je napisan navedeni tekst? Napiši glagole kojima ćeš to dokazati.

2. Kakav je odnos autora teksta prema predmetu pripovijedanja?

1. humorističan
2. realističan
3. romantičan
4. satiričan

(Zaokruži broj ispred tačnog odgovora.)

3. A) Kako Adnan priča o Novečentu?

1. objektivno
2. subjektivno
3. tužno

(Zaokruži broj ispred tačnog odgovora.)

B) Obrazloži odgovor.

4. Pogledaj istaknute riječi u tekstu.

A) Zaokruži broj ispred imperfekta.

1. kazaše
2. sjedoše
3. vladaše

B) Prepiši oblike pluskvamperfekta.

5. Kakva je funkcija pluskvamperfekta, posebno imperfekta i potencijala imperfekta u pripovijedanju?

Nastavni listić broj 6

Pored rečenice napiši kojim je funkcionalnim stilom ostvarena.

1. U jednom uglu, kraj vatre koja umire, ja sanjarim i zamišljam da je ova porodična kuća, zajedno sa sobom u kojoj drhti kandilo i odakle isparava ono ravnomjerno disanje, da je to jedna odvojena krčma na tom dugom putu, čiju sam polovinu već prešao.

2. Nosioци te nove kulture bili su humanisti koji su kulturu usmjerenu prema čovjeku suprotstavili sholastičkoj nauci i teologiji. _____

3. Učenik je prvi put pohađao osmi razred i pokazao sljedeći uspjeh. _____

4. Ništa ne kapiram. _____

5. Bjelopoljka Nataša Pavićević osvojila je drugo mjesto na tridesetim Limskim večerima poezije, koje su održane u Priboju. _____

6. Ugovor iz stava 1 ovog člana sadrži naročito: vrstu predmeta zaštite, način iskorišćavanja predmeta zaštite, visinu i način plaćanja naknade organizaciji, vrijeme trajanja ugovora.

7. Fotosinteza je proces pri kome se u zelenim djelovima biljke, pod dejstvom svjetlosti, jednostavniji molekuli pretvaraju u složenije. _____

8. Obilazak glavnog grada Tajlanda ne bi bio potpun bez kupovine, jer je on poznat i kao mjesto u kom se može naći sve što se da zamisliti i to po cijenama koje su pristupačne svakom džepu. _____

Nastavni listić broj 7

A) Zaokruži broj ispred oblasti koje bi trebalo da se ostvaruju naučnim stilom.

1. medicina
2. istorija
3. književnost
4. književna kritika
5. likovna umjetnost

B) Zaokruži broj ispred karakteristika naučnog stila.

1. bogatstvo slika
2. emocionalnost
3. jasnost
4. preciznost
5. tačnost

C) Obrazloži zašto je u naučnom stilu važno izdvojiti naslove, podnaslove i paragrafe.

Nastavni listić broj 8

Uporedi sljedeća dva teksta.

1.

MJERENJE

Zvuk

Jačina zvuka mjeri se u decibelima (dB), a prag čujnosti određen je kao 0 dB. Bol u našim ušima proizvodi zvuk od oko 140 dB. Prilikom polijetanja mlazni avion proizvodi 120 dB, a u biblioteci vlada tišina oko 35 dB.

Težina

U vrijeme Sumera i Vavilonaca postojala je mjera **talenat** koja je odgovarala zbiru od 60 mina (stara rimska mjera), a svaka **mina** sadržavala je 60 šekela (siklija), koji je bio osnovna mjera. Rimski talenat je težio 100 **libri** (libra je težila između 324 i 326 grama). Još jedna od mjera za težinu iz daleke prošlosti bio je **karat** koji se i danas koristi pri trgovini dragim kamenjem (0,2 grama).

2.

Mirisalo je u isti mah na sve cvjetove na svijetu, kao da je zemlja preko dana ležala u nesvijesti, a sad se od tih mirisa vraćala sebi. Iz vjekovnog grofičinog vrta zaplovio je ogroman, kao kuća veliki talas gustog i prašnog mirisa rascvjetale drevne lipe.

Zdesna iza plotu, dopirali su povici s ulice. Galamio je neko, treskala vrata, bespomoćno uzlijetali odlomci nekakve pjesme.

A) Kojem funkcionalnom stilu pripada prvi tekst, a kojem drugi?

B) Pronađi riječi kojima ćeš argumentovati odgovor pod A).

Argumenti za prvi tekst: _____

Argumenti za drugi tekst: _____

Nastavni listić broj 9

Razvrstaj djelove zvaničnog pisma tako da dobiješ pravilan raspored:

1. Šavnik, 3. septembar 2011. godine

2. Marko Šćepanović
broj telefona 069-000-000

3. Srdačan pozdrav!

4. Pročitali smo u novinama kratak tekst o vašem klubu i školi jahanja koju planirate da otvorite. Moje sestre i ja zainteresovani smo da se upišemo u školu i naučimo osnovne vještine toga lijepog sporta. Najljubaznije Vas molimo da nas obavijestite o uslovima i rokovima upisa.

5. potpis Marka Šćepanovića

6. Nadamo se da ćemo uskoro postati članovi Konjičkog kluba „Jabučilo“.

7. Marko Šćepanović
Šavnik bb
81 453 Šavnik

8. Konjički klub „Jabučilo“
Gornja Bukovica bb
81 453 Šavnik

9. Uvaženi,

Nastavni listić broj 10

Kuća živih knjiga

1. Junibaken je kuća živih knjiga. 2. Čim zakoračiš u taj veseli i neobični muzej u Švedskoj, naći ćeš se na Trgu priča. 3. Ovde se možeš susresti s popularnim junacima iz skandinavske dečije književnosti. 4. Imaš mogućnost da zaviruješ u njihove kuće, radionice, prodavnice ili njihova dvorišta. 5. Naročito je velika gužva u vili Vilekuli đe živi najjača devojčica na svijetu Pipi Duga Čarapa. 6. U toj vili dozvoljeno je sve, jedino je zabranjeno stajanje u mjestu. 7. Poželjno je da posjetioci jurcaju kroz Pipinu kuću, da isprobavaju njenu odjeću, da jašu njenog konja, da se igraju u njenoj kuhinji i da se spuštaju niz njen tobogan. 8. Astrid Lindgren izmislila je i mnoge druge zanimljive likove. 9. Njih možeš upoznati ako sedneš u specijalni lebdeći voz. 10. Na ovom čarobnom putovanju prati te glas pripovjedača, a jezik ćeš sam odabrati. 11. Ako se odlučiš za švedski, pričaće ti Astrid Lindgren lično.

(Priređeno prema tekstu iz časopisa „National Geographic Junior“, februar 2007)

a) Napiši brojeve rečenica koje su:

proširene: _____

složene: _____

b) Napiši brojeve rečenica koje su:

nazavisnosložene: _____

zavisnosložene: _____

Nastavni listić broj 11

Zeleni kutak: Prolječno šminkanje

Sumorno zimsko razdoblje je iza nas pa je pravo vrijeme da našim sobnim biljkama pružimo potpunu njegu.

Dok su za vrijeme zimskog mirovanja zahtijevale minimum zalivanja, sada im treba obezbijediti dovoljno vode. Pri tom ne pretjerujte. Previše vode učiniće više štete nego koristi.

Prihranjivanje

Biljke koje ste tek presadili ne treba prihranjivati dva mjeseca. Nakon tog perioda, prihranjivanje sobnih biljaka, naročito tečnim đubrivima, je obavezno. Za svako prihranjivanje odredite tačnu količinu đubriva koja je navedena u uputstvu. Previše đubriva dovešće do propadanja biljke (zaostaju u rastu, ne daju nove pupoljke, uveli su im listovi, na listovima se opažaju smeđe mrlje koje se vremenom potpuno osuše).

Čišćenje biljaka

Tokom zime na biljkama se natoložila prašina, koju treba ukloniti da bi se otvorile pore listova. Najjednostavniji način uklanjanjaprašine je tuširanje čitave biljke, najbolje ujutru kako bi se do uveče osušila. Pazite da voda ne bude ni prehladna ni pretopla. Kada se biljka poslije tuširanja dobro osušila, namažite je sjajem.

Biljke dlakavih listova, kao ni kaktuse, ne tuširajte. Sa njih prašinu uklonite mekanom četkom.

(Priređeno po tekstu iz „Vijesti”, 26. februar 2006)

Nastavni listić broj 12

Želiš da s Klubom izviđača „Gorani” odeš na dvodnevni izlet na Žabljak. Na žiro-račun kluba izviđača broj 510-0007-112 treba da uplatiš 20 eura. Popuni uplatnicu.

CENTRALNA BANKA CRNE GORE	NALOG ZA UPLATU
<input type="text"/> (Naziv uplatioca)	<input type="text"/> (model) <input type="text"/> (Poziv na broj zaduženja)
<input type="text"/> (Svrha uplate)	EUR <input type="text"/> (Iznos) <input type="text"/> (Šifra plaćanja)
<input type="text"/> (Naziv primaoca)	<input type="text"/> (Broj računa primaoca)
_____ (Pečat i potpis uplatioca)	<input type="text"/> (model) <input type="text"/> (Poziv na broj odobrenja)
_____ (Mjesto i datum podnošenja)	<input type="text"/> (Način izvršenja) <input type="text"/> (Datum valute) <input type="text"/> (Iznos naplaćene naknade)

Obr. br. 3

Nastavni listić broj 13

Uporedi sljedeća dva teksta.

1. BOLAN NOKAT

Na nozi imam zadebljani nokat koji mi, kada obujem zatvorenu obuću, veoma smeta. Nokat je žučkast i izbrazdan, krt i od vode omekša. To imam već nekoliko godina, a sada mi se pojavljuje i na druga dva nokta na istoj nozi. Zanima me zašto se to javlja i kako se liječi.

Petar S.

Na osnovu opisa promjena na noktima stopala, najvjerovatnije, je riječ o gljivičnoj infekciji noktiju (onychomycosis) koja može da se javi kao samostalno oboljenje ili, češće, uz istovremenu gljivičnu infekciju stopala. Osnovni principi liječenja podrazumijevaju uklanjanje faktora koji mogu dovesti do oboljenja (toplota i vlaga, znojenje, nošenje zatvorene obuće), parcijalno uklanjanje nokta i primjenu antimikotika (sredstva za uništavanje gljivica). Terapija je dugotrajna i potrebno je sprovoditi pod ljekarskim nadzorom.

(Dr Dragana Bogatić, dermatolog, tel. 011-2041-151, Terazije5/VI, 11000 Beograd ili e-mail doktor@epb.co.yu)

(Priređeno po tekstu iz revije „Doktor u kući”, april 2007)

Nepoznata riječ:

dermatolog – ljekar za kožne bolesti

2. GDJE NAJVIŠE IMA VITAMINA C

Najbogatiji izvori ovog vitamina su voće i povrće. To su, prije svega, šipak, pomorandže, mandarine, limun, višnje, crne ribizle, dinje, jagode, kupine, paradajz, kopriva, kupus, spanać, krompir, paprika i bijeli biber. Na visokoj temperaturi i stajanju na vazduhu, vitamin C brzo propada, zato namirnice koje ga sadrže treba kuvati što kraće u poklopljenom sudu. Najidealnije je kuvanje na pari jer se pri kuvanju vitamin C rastvara u vodi i odstranjuje zajedno sa njom. Ljudski organizam ne pravi zalihe ovog vitamina pa ga zato treba svakodnevno unositi.

(Priređeno po tekstu iz revije „Doktor u kući”, april 2007)

1. A) Kojoj vrsti tekstova pripadaju tekstovi koje si pročitao/pročitala?

B) Pronađi riječi u tekstu kojima ćeš to dokazati.

2. Zaokruži broj ispred tačnog odgovora.

1. oba teksta su javna
2. oba teksta su privatna
3. prvi tekst je javni, drugi privatni
4. prvi tekst je privatni, drugi javni

3. U kojem časopisu su objavljeni navedeni tekstovi?

4. Po čemu se ova dva teksta razlikuju?

5. A) Kojim riječima je Petar S. (1. tekst) trebalo da se obrati ljekarki?

1. Draga Dragana!
2. Draga doktorice Bogatić!
3. Poštovana gospođo Bogatić!
4. Poštovana Dragana!
5. Dobar dan Dragana!

(Zaokruži broj ispred tačnog odgovora)

B) Obrazloži odgovor.

Nastavni listić broj 14

Pročitaj tekst.

AKVARIJUMSKE RIBICE: Izaberite pravu vrstu

Ako želite da imate ribice u svom domu, treba da znate koje su akvarijumske. U akvarijumu može da živi dvadesetak vrsta ribica, a među njima su najrasprostranjenije tetre, zlatne ribice, zebrice, ciklidi, gupke, mreene.

Tetre su vrlo društvene, jednostavno ih je uzgajati i održavati. Nijesu, što je jako važno, izbirljive u jelu. Najzanimljivija vrsta su neonske tetre, koje mogu da narastu maksimalno do 4 centimetra.

Mogu se nabaviti tokom cijele godine, a pošto su ribice hladnih voda, mnogi ih je drže u svojim jezercima na otvorenom. Te ribice se početkom jeseni prenose u akvarijum. Visoka temperatura vode im ne odgovara, pa pazite da nikada ne bude preko 26°C.

One su jedne od najotpornijim ribica koje se mogu nabaviti na tržištu, a vrlo ih je jednostavno održavati. Odlične su za novi akvarijum, brzo se prilagođavaju, društvene su i miroljubive. Veoma su plodne i zato najprikladnije za uzgajivača početnika.

(Priredeno po tekstu iz „Vijesti”, 16. jul 2006)

1. A) Kako se zove vrsta teksta koju si pročitao/pročitala?

- B) Kome je namijenjen tekst?

- C) Će je objavljen?

- D) O čemu se govori u tekstu?

- E) Iz koliko se dijelova sastoji tekst?

- F) Na crtama iznad dijelova teksta napiši nadnaslove.

Nastavni listić broj 15

1. Rečenice dopuni traženim glagolskim oblikom iz zagrade tako da slaganje brojeva i predikata bude pravilno.

Činija žitarica za srce

Doručak je najvažniji obrok u toku dana, a ako je u pitanju svakodnevna činija integralnih žitarica, onda je koristan i srcu. Naučnici s Harvarda su u epidemiološkoj studiji u kojoj _____ 10.469 ispitanika pokazali da je rizik od srčanih obolje-

(perfekat glagola učestvovati)

nja do 28 posto manji kod ljubitelja žitarica. Oni koji ih jedu svaki dan imaju 28 posto manji rizik, dok ga od dvije do šest porcija integralnih žitarica nedjeljno _____ za 22 posto.

(prezent glagola smanjiti)

2. U kojoj rečenici je pravilno slaganje višečlanog subjekta i predikata?

- A) Pirinač i krompir mu je zabranjen zbog skroba.
- B) Pirinač i krompir su mu zabranjeni zbog skroba.

- 1. Samo u prvoj rečenici.
- 2. Samo u drugoj rečenici.
- 3. I u prvoj i u drugoj rečenici.

(Zaokruži broj ispred tačnog odgovora.)

3. Rečenicu dopuni perfektom glagola iz zagrade tako da se subjekat i predikat slažu po značenju.

Mušterija je upravo _____ iz prodavnice.

(izaći)

Nastavni listić broj 16

Znaci za korekturu teksta

Tekstualni znaci:

Г F L E I I O J H 7 7

služe za obilježavanje greške u tekstu. Sami po sebi nemaju neko posebno značenje. Greška u tekstu označava se bilo kojim od njih. Dvije ili više grešaka u istom redu možeš obilježiti ovako:

Viktor ligo e francuzki e književnik 7 pisao je vrlo duggačke rečenice. l e e s 7, 7

Takozvani *rubni znaci* imaju svoje određeno značenje:

- SASTAVITI

- RASTAVITI

- UMETNUTI IZOSTAVLJENO SLOVO,
RIJEČ

- IZMIJENITI RED RIJEČI

1, 2, 3, 4

- POREMEĆEN RED RIJEČI

- IZOSTAVITI RIJEČ, NEPOTREBNO

- POČETI NOVI RED

U tekstu se ništa ne ispravlja, nego se uočene greške samo obilježe. Na margini, najčešće sa desne strane, ponovo se piše znak i pored njega ispravljena greška.

JEZIK I KULTURA NESTAJU ZAJEDNO

1. Na svijetu postoji više od šest hiljada jezika ali
2. stručnjaci kažu da je polovina njih ugrožena. To znači
3. da se sa njima služi mala grupa uglavnom starijih ljudi..
4. Veliki svjecki jezici potiskuju jezike starosjedjeoca
5. i procjenjuje se da će tokom ovog vijekaa nestati čak
6. između 50 i 90 odsto jezika. Za naučnikegubitak jezika
7. pretstavlja i gubitak znanja. Kada neki jezik nestane
8. nestaje, kažu stručnjaci, i kultura toga naroda. Obnova
9. ugroženog jezika nikada nije laka. Na havajima američkoj
10. državi koja je do 1893. godine bila nezavistna monarhija
11. domaća kultura je i dalje snažna. Međutim, ugrožen je
12. jezik bio jer je sve do prije dvadesetak godina važio ra-
13. nije donešeni zakon kojim je bilo zabranjeno učenje ha-
14. vajskog jezika u školama. 1986 godine počeo je program
15. kojim je ponovo uvedeno učenje havajskog jezika. Tada su
16. na Havajima manje od 50 djece znala da tečno govore ha-
17. vajski. danas ih ima 2000. Smatra se da takvi programi
18. intenzivnog učenja pomažu njihovom održavanju. Jedan od
19. tih programa zove se „majstor i šegrt“ a podrazumijeva
20. da posljednji ljudi koji znaju neki jezik, a to su najčešće
21. i najstari, uče mlade. Oni zatim treba da provedu 10 ili
22. 20 časova nedeljno živveći zajedno i služeći se samo
23. tim jezikom, bez upotrebe engleskog. Podatci pokazuju da
24. godišnje u svijetu odumru oko 25 jezika. Da bi smo svi
25. shvatili značaj opstanka svakog jezika međunarodne orga-
26. nizacije uvele su obilježavanje praznikka jezika. tako se
27. 21 februar obilježava kao Međunarodni dan jezika, a 26.
28. septembar kao Evropski dan jezika.

Nastavni listić broj 18

Imencu bog/Bog upotrijebi u odgovarajućem padežu i broju vodeći računa da li ćeš je napisati velikim ili malim slovom.

1. Na Olimpu nijesu živjeli _____ kao što su Had, Dionis, Pan, Helijs i mnogi drugi, ali su svakako ostavili upečatljiv trag u grčkoj mitologiji.
2. Slavljenje tih _____ od velikog je značaja, jer su se veoma često obredni obožavanja _____ poistovjećivali s načinom života i kulturom toga doba.
3. Umjesto da zahvaljuje _____, on je sve radio naopako.
4. Satiri su bili pratioci _____ Dionsa.
5. Slavi _____ i pomoli se za neprijatelja.
6. U Starom zavjetu zapisano je kako se _____ obraća Izrailjcima.
7. A ujutro prije zore ustavši iziđe, i otide na pusto mjesto i moljaše se _____.
8. Prema grčkoj mitologiji prvi gospodar svijeta bio je _____ Uran (Uranos).
9. Ulogu grčkog Zevsa, kao „oca _____ i stvaraoca svijeta“ dobio je kod Rimljana _____ Jupiter, a od grčkog _____ Aresa postao je rimski _____ Mars.
10. Neka vas _____ čuva!

Nastavni listić broj 19

A) Pravilno obilježi umetnute rečenice u sljedećim primjerima:

1. To je pravo mjesto za turistu gdje osim što može da se odmori ima šta i da vidi.
2. Odlučili smo iako se Marija nije slagala da joj pomognemo.
3. Ako ste pomislili a bojim se da jeste da sam ja to uradio, prevarili ste se.
4. Zimi je dok ga ne istjeraju živio po kolibama i štalama.
5. Bila je pričali su stariji lijepa devojka.

B) U sljedećim rečenicama umetnut je dio rečenice. Obilježi ga pravilno.

1. Pablo Pikaso, slavni španski slikar, živio je u Francuskoj i pored maternjeg španskog govorio je i francuski jezik.
2. Naređeno je da svi rimski građani bez izuzetka učestvuju u obredima odavanja počasti božanstvima i rimskim carevima.
3. Veliki terijer je kao i svi terijeri vrlo živahne naravi.
4. Prikazivanje filma je zbog velikog interesovanja publike produženo do 27. maja. 2011. godine.
5. Upravo zahvaljujući originalnom zvuku ali i dobrom izvođenju uslijedile su ponude za održavanje koncerata.

Nastavni listić broj 20

1. Navedene riječi razvrstaj u odgovarajuće rubrike.

MINUT

ISPAD

DVANAEST

FORA

DO

IŠČAŠITI

SLENG	FRAZEOLOGIZAM

2. A) Prevedi riječi koje si upisao/upisala u rubriku SLENG.

B) Odgovarajući izraz iz rubrike SLENG upotrijebi u sljedećoj rečenici.

To je dobra _____.

3. A) Na osnovu riječi u rubrici frazeologizam pravilno napiši frazu (vodi računa o redosljedu riječi).

B) Objasni značenje datog frazeologizma.

RJEŠENJA NASTAVNIH LISTIĆA

Rješenje nastavnog listića broj 1

1. A) Čitaocima časopisa „ZooZa”.
B) Ispod teksta piše: iz teksta Jelene Balada i Tamare Nikolić, časopis „ZooZa”, jun 2005
2. Opisi *Njegoševog* i *Gradskog parka* (kakvog su oblika aleje, čime su ograđene, vrste zasada u parkovima), u *Gradskom parku* su postavljene biste Vuka Mandušića i Nikca od Rovina koje je uradio akademski vajar Đurić, a u *Njegoševom* Ljube Nenadovića i Sima Matavulja, radovi akademskog slikara Voja Stanića.
3. Sada je odrasla i shvata da to baka radi iz ljubavi prema njoj.
Jer shvata da je baka ponosna na njen prvi uspjeh.
Jelena je shvatila da baka među knjigama svojih omiljenih pisaca želi da vidi pohvalu sa imenom svoje unuke.
(i slični odgovori koji ukazuju da je unuka shvatila da baka to radi iz ljubavi prema njoj)
4. Jelena kazuje svoja razmišljanja, osjećanja, ponašanje, kao i bakina osjećanja i postupke.

Rješenje nastavnog listića broj 2

1. 3
2. A) 1
B) Povod za pisanje komentara je novo djelo A. Barika „Pijanista” koje se pojavilo i na našem jeziku; kratko su iznijete glavne činjenice (Glavni lik je pijanista, čovjek koji je rođen na brodu i sa njega nikada nije sišao.).
3. veoma lijep tekst, prefinjenog stila, koji podstiče emocije i pogađa u srce

Rješenje nastavnog listića broj 4

A) Šta bi bilo da nema Mjeseca?

Planete su nastale usljed sudara od prašine, gasa i leda. Čestice prašine skupljale su se u kamenčiće, oni u kamenje, stijenje i konačno nebeska tijela veličine asteroida. Završni sudari između džinovskih nebeskih tijela vjerovatno su izgledali zastrašujuće i zadivljujuće u isti mah.

Posljednji „gost“ Zemlje približavao se brzinom od desetina hiljada kilometara na čas. Vatreni prsten pratio je sudar, a površine oba tijela strahovito su se zatresle. Rastopljeno stijenje poletjelo je kroz svemir. Kako se hladilo, tako se „roj“ manjih komada stijena i kamenja

zgušnjavao. Najveći komad privukao je sve ostale i nastalo je novo nebesko tijelo u Zemljinj orbiti.

Sve što je vezano za Zemlju i Mjesec – atmosfera, dužina dana i noći, pomjeranje prema osi, sastav – sve je određeno tim sudarom. Mala, naizgled beznačajna odstupanja imala bi nesagledive posljedice.

Da nije bilo sudara, možda ne bi nikad bilo ni Mjeseca oko Zemlje, ko zna? Ali, u tom slučaju, dan na Zemlji, trajao bi kraće, svega osam sati. Vazduh bi bio gušći. Ako bi se biljke razvile, vazduh bi bio zasićeniji kiseonikom, ali i ugljen-dioksidom, topao i težak. Ubrzano obrtanje Zemlje proizvelo bi divlje vjetrove i oluje, a uragani bi harali okeanima. Gledano iz svemira, Zemljina površina imala bi široke pojaseve, kao Jupiter.

Biljke bi morale da se poviju bliže zemlji kako bi opstale pod jakim vjetrovima. Ne bi bilo drveća. Životinje bi morale da budu snažne, oklopljene i niske – nešto slično kornjači. Vazduh bogat kiseonikom ubrzavao bi njihov metabolizam.

Mjesec je umirio obrtanje Zemlje. Život kakav danas poznajemo dugujemo Mjesecu i tom sudaru od prije četiri milijarde godina.

*(Priređeno prema tekstu iz **Političkog zabavnika**, 3. novembar 2006)*

Rješenje nastavnog listića broj 5

1. Prvi i treći pasus su napisani u 1. licu (bijah, kazaše mi...), a drugi pasus u trećem (kažu, govorahu...).
2. 2
3. A) 2
B) pričao je sa zanosom o Novočentu, opisuje ga kao izuzetanog pijanistu, koji svira čudesno lijepu muziku
4. A) 3

B) bijah se vratio, nije bio našao, je bio krenuo
5. Doprinose življem i zanimljivijem pripovijedanju/načinu pričanja.

Rješenje nastavnog listića broj 6

1. književnoumjetnički
2. naučni
3. administrativno-poslovni
4. razgovorni
5. novinarsko-publicistički
6. administrativno-poslovni
7. naučni

8. publicistički

Rješenje nastavnog listića broj 7

- A) 1, 2, 4
- B) 3, 4, 5
- C) Radi preglednosti i isticanja važnosti pojedinih djelova teksta.

Rješenje nastavnog listića broj 8

- A) Prvi tekst je napisan naučnim stilom, a drugi književnoumjetničkim.
- B) *Argumenti za prvi tekst:* istaknuti podnaslovi, mjerna jedinica za jačinu zvuka (decibel), određivanje praga čujnosti, isticanje mjernih jedinica za težinu u vrijeme Sumeraca i Vavilonaca...
Argumenti za drugi tekst: odlomak iz književnoumjetničkog teksta u kojem se opisuje miris lipe koji dopire iz grofičinog vrta, kao i atmosfera koja vlada na ulici.

Rješenja nastavnog listića broj 9

Pravilan raspored djelova zvaničnog pisma: 7, 1, 8, 9, 4, 6, 3, 5, 2.

Rješenje nastavnog listića broj 10

- a) Proširene su rečenice 1, 3, 4, 8.
Složene su rečenice 2, 5, 6, 7, 10, 11.
- b) Nezavisnosložene su rečenice 6. i 10.
Zavisnosložene su rečenice 2, 5, 7, 11.

Rješenje nastavnog listića broj 12

CENTRALNA BANKA CRNE GORE	NALOG ZA UPLATU
<input type="text" value="IME, PREZIME I ADRESA UČENIKA"/> <small>(Naziv uplatioca)</small>	<input type="text" value="IME I PREZIME UČENIKA"/> <small>(Poziv na broj zaduženja)</small>
<input type="text" value="DVODNEVNI IZLET NA ŽABJAK"/> <small>(Svrha uplate)</small>	EUR <input type="text" value="20,00"/> <small>(Iznos)</small> <input type="text"/> <small>(Šifra plaćanja)</small>
<input orjen"="" type="text" value="IZVIDAČKI ODRED "/> <small>(Naziv primaoca)</small>	<input type="text" value="510-0007-112"/> <small>(Broj računa primaoca)</small>
_____ <small>(Pečat i potpis uplatioca)</small>	<input type="text" value="IME I PREZIME UČENIKA"/> <small>(Poziv na broj odobrenja)</small>
_____ <small>(Mjesto i datum podnošenja)</small>	☐ <small>(Način izvršenja)</small> _____ <small>(Datum valute)</small> _____ <small>(Iznos naplaćene naknade)</small>
<small>Štampa: Štamparija "3M Makarije"</small>	<small>Obr. br. 3</small>

Rješenje nastavnog listića broj 13

1. A) savjetu stručnjaka (priznaju se i odgovori: neumjetničkim ili stručnim; uz usmeno objašnjenje treba doći do odgovora savjet stručnjaka)
B) onychomycosis, antimikotik, dermatolog
2. 1
3. U reviji „Doktor u kući”
4. Prvi se sastoji iz pitanja čitaoca i odgovora ljekarke, a drugi je uopšteni savjet.
5. A) 3
B) Ne poznaju se.

Rješenje nastavnog listića broj 14

1. A) savjet stručnjaka
B) ljubiteljima ribica
C) u dnevnim novinama „Vijesti”/ u „Vijestima”
D) o akvarijumskim ribicama
2. E) iz četiri
F) Uvod
Tetre
Zlatne ribice
Zebrice

Rješenje nastavnog listića broj 15

1. je učestvovalo; smanjuje
2. 2
3. Mušterija je upravo izašao iz prodavnice.

JEZIK I KULTURA NESTAJU ZAJEDNO

1. Na svijetu postoji više od šest hiljada jezika ali
2. stručnjaci kažu da je polovina njih ugrožena. To znači
3. da se ~~na~~ njima služi mala grupa uglavnom starijih ljudi. L Lx
4. Veliki svjetski jezici potiskuju jezike starosjedjelca LTS LLA
5. i procjenjuje se da će tokom ovog vijeka nestati čak LX
6. između 50 i 90 odsto jezika. Za naučnike gubitak jezika
7. predstavlja i gubitak znanja. Kada neki jezik nestane F 7d F,
8. nestaje, kažu stručnjaci, i kultura toga naroda. Obnova
9. ugroženog jezika nikada nije laka. Na havajima američkoj LH F,
10. državi koja je do 1893. godine bila nezavisna monarhija F LX F,
11. domaća kultura je i dalje snažna. Međutim, ugrožen je 1,2,3,4
12. jezik bio jer je sve do prije dvadesetak godina važio ra-
13. nije doneseni zakon kojim je bilo zabranjeno učenje ha- F s
14. vajskog jezika u školama. 1986 godine počeo je program 7.
15. kojim je ponovo uvedeno učenje havajskog jezika. Tada su H je
16. na Havajima manje od 50 djece znala da tečno govore ha- L o L i
17. vajski. danas ih ima 2000. Smatra se da takvi programi 7 D
18. intenzivnog učenja pomažu njihovom održavanju. Jedan od
19. tih programa zove se „majstor i šegrt“ a podrazumijeva
20. da posljednji ljudi koji znaju neki jezik, a to su najčešće
21. i najstariji uče mlade. Oni zatim treba da provedu 10 ili F ji
22. 20 časova nedjeljno živjeti zajedno i služeći se samo F j LX
23. tim jezikom, bez upotrebe engleskog. Podatci pokazuju da F X
24. godišnje u svijetu odumru oko 25 jezika. Da bismo svi je
25. shvatili značaj opstanka svakog jezika međunarodne orga- F,
26. nizacije uvele su obilježavanje praznika jezika. tako se LX F
27. 21 februar obilježava kao Međunarodni dan jezika, a 26. F
28. septembar kao Evropski dan jezika.

Rješenja nastavnog listića broj 18

1. bogovi	2. bogova	3. Bogu
4. boga	5. Boga	6. Bog
7. Bogu	8. bog	9. Boga, bog, boga, bog
10. Bog		

Rješenja nastavnog listića broj 19

- A) 1. To je pravo mjesto za turistu gdje, osim što može da se odmori, ima šta i da vidi.
2. Odlučili smo, iako se Marija nije slagala, da joj pomognemo.
3. Ako ste pomislili, a bojim se da jeste, da sam ja to uradio, prevarili ste se.
4. Zimi je, dok ga ne istjeraju, živio po kolibama i štalama.
5. Bila je, pričali su stariji, lijepa djevojka.
- B) 1. Pablo Pikaso, slavni španski slikar, živio je u Francuskoj i, pored maternjeg španskog, govorio je i francuski jezik.
2. Naređeno je da svi rimski građani, bez izuzetka, učestvuju u obredima odavanja počasti božanstvima i rimskim carevima.
3. Veliki terijer je, kao i svi terijeri, vrlo živahne naravi.
4. Prikazivanje filma je, zbog velikog interesovanja publike, produženo do 27. maja. 2007. godine.
5. Upravo zahvaljujući originalnom zvuku, ali i dobrom izvođenju, uslijedile su ponude za održavanje koncerata.

Rješenje nastavnog listića broj 20

1.

SLENG	FRAZEOLOGIZAM
ISPAD FORA IŠČAŠITI	MINUT DO DVANAEST

2. A) ISPAD – greška
FORA – dosjetka, smicalica
IŠČAŠITI – prevariti
- B) To je dobra fora.
3. A) minut do dvanaest
B) u posljednjem trenutku, u zadnji čas

RJEŠENJA ZADATAKA IZ RADNE SVESKE

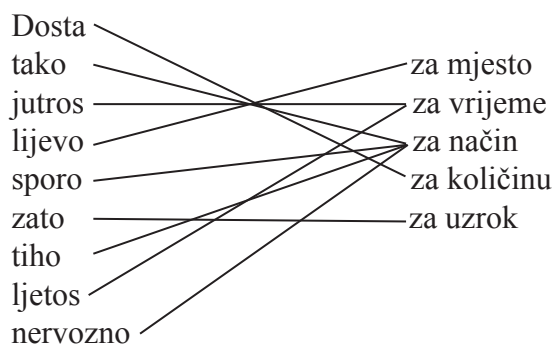
1. RIJEČ IMA

1. nepromjenljiva, glagole, mjesto, vrijeme, način, uzrok i količinu.
2. A) Veselo dijete veselo je skakutalo oko majke ne dajući joj malo vremena da predahne.
Radoznalo se okrenula oko sebe tražeći klupu da malo odmori.

B) veselo – način, malo – količina, radoznalo – način, malo - količinu

3. glagolskih (priloških)

4.

5. Rješenja su različita – zavise od radova učenika.

6.

izgradiće će moći se smjeste potrošiće se dovršiće se se nada će privući	izgraditi smjestiti potrošiti dovršiti privući	moći htjeti nadati se
--	--	-----------------------------

NAPOMENA: priznaje se i ako učenik/učenica **ne napiše** glagol *htjeti*.

7. nesvršenog; potpisati, svršenog

8. odgledati
odrezati

odsvirati
odlijepiti

9. nesvršeni
svršeni
svršeni
nesvršeni

10.

ispisati prepisati upisati zapisati	zapisivati upisivati prepisivati
--	--

11. gledati

Samo je glagol GLEDATI u navedenom nizu nesvršenog vida, ostali su svršenog.

12. Bostonski trgovac Frederik Tjudor kupovao je u 19. vijeku nekoliko jezeraca u Novoj Engleskoj. Tokom zime vadio je zaleđenu vodu, sjekao led na velike komade i slao ih na jug. Njegov smisao za dobru reklamu pomogao mu je da za dobre pare prodaje ne toplu, već zamrznutu vodu. Zvali su ga kraljem leda.

Bostonski trgovac Frederik Tjudor kupio je u 19. vijeku nekoliko jezeraca u Novoj Engleskoj. Tokom zime izvadio je zaleđenu vodu, isjekao led na velike komade i poslao ih na jug. Njegov smisao za dobru reklamu pomogao mu je da za dobre pare proda ne toplu, već zamrznutu vodu. Prozvali su ga kraljem leda.

13. A) 1
B) 2

14.

čitati gledati pjevati plesti	trčati ići	smijati se bojati se
--	---------------	-------------------------

15. A)

1. šije
2. se druži (priznaju se i ostali glagoli)
3. snimaju

B)

1. prelazni
2. povratni (ili zavisi od odabranog glagola)
3. prelazni

16. mjesto, vrijeme; zašto, zbog čega; kako

17.

Priloška odredba za	PITANJE			
	Kad?	Đe/gdje?	Kako?	Zašto? Zbog čega?
način			Pozivom na broj 080080002	
mjesto		U našim TK centrima; tu		
vrijeme	Svakoga dana od 9 do 15 sati			
uzrok				Zbog vas

18. 3
2
4

19. mjesto
način
uzrok
mjesto
način
vrijeme
mjesto

20. u oktobru 2004. godine - priloška (glagolska) odredba za vrijeme; bogato i luksuzno - priloška (glagolska) odredba za način; zbog velikog doprinosa - priloška (glagolska) odredba za uzrok

2. S MJESTA DOGAĐAJA

1.

OBJEKTIVNO IZVJEŠTAVANJE	SUBJEKTIVNO IZVJEŠTAVANJE
tačnost	autorova razmišljanja i osjećanja
potpuno prikazivanje događaja	zanimljivost
lako provjerljivi podaci	razmišljanja i osjećanja osoba koje se pominju u tekstu

2. A) 1.

B) Prvi je subjektivan, a drugi objektivan.

3. A) Drugi.

B) Iznose se podaci o mjestu i vremenu udesa, navodi se ime povrijeđenog mladića (vozača) i njegovog suvozača, kao i marka i registarski broj auta koji je sletio s puta.

4. A)

Npr.

Na takmičenju recitatora, održanom 17. maja 2006. godine u OŠ „Vladimir Nazor“ u Podgorici, Blažo Jovanović je osvojio prvo mjesto.

B)

Rješenje zavisi od radova učenika.

5. 1, 2 i 5.

6. A) Iz tri dijela.

B) Uvod, analiza teme, zaključak.

7. Treći (zaključak).

8. 1

9. A) 1

B)

I vrijedi ga pročitati kao jedno od uspješnijih djela savremene književnosti za djecu.

10.

	pridjevski		
--	------------	--	--

- 11.
- 4. kolač; imenički
 - 5. učiti; glagolski
 - 6. sedam; priloški
- 12.
- glumica; imenički
 - žena; imenički
 - je napravila; glagolski
 - šezdesetak; priloški
 - vrijedni; pridjevski
 - s mnogo; priloški
 - bavila se; glagolski
 - oduševljena; pridjevski
 - dodijelila je; glagolski

3. EVO KAKO

1. 5, 1, 2, 6, 4, 3

2. 5, 4, 3, 1, 2

3. 4, 8, 1, 5, 7, 2, 6, 3

4. a) D) B) C) A)

- b) D) definisanje pojma
- B) uslovi nastanka pojave (tornada)
- C) djelovanje pojave
- A) posljedice djelovanja pojave (tornada)

5. A) c)

B) b)

C) Opis nastanka pojave sastoji se iz definisanja pojma i objašnjenja naziva; opisa uzroka koji dovode do nastanka

ove pojave i opisa djelovanja pojave; opisa posljedica koje pojava ima na ljude i okolinu.

D)

UZROCI	POSljedICE
jaki ali plitki zemljotresi	naglo pomjeranje okeanskog dna
naglo pomjeranje okeanskog dna	formiranje cunami talasa
cunami talasi pristižu do obale	brzina talasa se smanjuje
talasi se sabijaju jedan na drugi	energija talasa je usmjerena naprijed
visina talasa se povećava	„sudar“ sa obalom

6. Kako nastaju pahulje

Zbog djelovanja toplote Sunca dolazi do oslobađanja ogromne količine vodene pare iz okeana, mora, jezera, rijeka. Dolazi do stvaranja ledenih oblaka. Na temperaturi od 0° C para se kondenzuje u sitne zvjezdaste kristale. Oni se međusobno povezuju i tako nastaju pahulje. Kad dostignu određenu veličinu, pahulje počinju svoj silazak. Ako prilikom pada pahulje naiđu na tople struje, tope se i pretvaraju u kišne kapi.

7.

a) mogućnost, želja

mogući

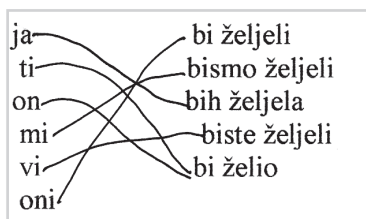
način, vrijeme

b) 2.

aorista pomoćnog glagola biti i radnog glagolskog pridjeva

8. bilo bi, bismo krenuli, bih volio

9.

10. „Da je opstalo, Rimsko carstvo možda bi se bolje od Vizantije oduprlo islamskim napadačima. Gotovo je izvjesno da bi se uspješnije obračunalo s mongolskim hordama. Da su Rimljani stigli do Amerike, tamošnje stanovništvo ne bi pobili već bi ga pokorili i oni bi postali rimski građani, kao i u svim drugim osvojenim područjima. Evropom bi vladalo jedinstveno carstvo.

Ne bi bilo feudalizma, vitezova, niti parlamentarne demokratije.“

(Priređeno prema tekstu iz **Politikinog zabavnika**, 3. novembar 2006)

11. A) optativ glagolskog pridjeva radnog

B) uzvičnik

12. bio/bila/bili!

došao/došla/došli

bili

13. vremenske prijedlozi/predlozi

14. 2. veznici

15. u

16. Stigao je PRED ZORU. DO Ponedjeljka ću završiti sve. Uči POD STARE DANE. Dolazim ZA PETNAEST MINUTA. Zastao je PRED KUĆOM. Stajao sam DO NJEGA. Sjedi POD TREŠNJOM. Stavio je to ZA KUĆU.

Napomena: priznaju se i drugačija rješenja sa odgovarajućom upotrebom navedenih predloga.

17. zbog
radi
radi
zbog
zbog

18. Prijedlozi: u (više puta), s, od, do.

19. b)

20. genitiva množine

	POSTUPKA	DJEVOJKE	STAKLA
	POSTUPCI	DJEVOJKE	STAKLA
	POSTUPAKA	DJEVOJAKA	STAKALA

21. A)

	muški rod	ženski rod	srednji rod
SNAGA	SNAŽAN	SNAŽNA	SNAŽNO
STRAH	STRAŠAN	STRAŠNA	STRAŠNO
GORČINA	GORAK	GORKA	GORKO

B) Nepostojano a se javlja u muškom rodu pridjeva.

C) SNAŽNI, STRAŠNI, GORKI

22. žrtva, san, konopac, providan, neobičan

23. šlag

24. komada, stabala, ljekara, poljupca, alata, programa, alarma, kalendara, elemenata

25. Pas spasio 200 mačaka

Zemlja i kontinenti

Prokletstvo dijamanta

Nevjerovatne životinje

26. a) prirodan – prirodna – prirodno
ekstreman – ekstremna – ekstremno
čvrst – čvrsta – čvrsto
providan – providna – providno
blistav – blistava – blistavo
prirodan, ekstreman, providan, blistav
b) dijamant – dijamanta – dijamanti – dijamantata
kilometar – kilometra – kilometri – kilometara
pritisak – pritiska – pritisci - pritisaka
kristal – kristala – kristali – kristala
dijamant, kilometar, pritisak

4. NEKAD BIJAŠE – JOŠ SE PAMTI

1. A) u prvom licu jednine
B) prisnost, bliskost, subjektivnost

2. 2

Autoru je žao Sabonisa dok plače zbog izgubljene utakmice. Želio je da bude uz njega, da ga zagrlji. (Sjetio se svog plača i osjećanja kada je izgubio utakmicu.)

3.

Bijaše to 2. jula 1995. godine. Sjedjeli smo kod Mirka i gledali televiziju. **Igraše** se košarkaška utakmica Litvanija – Jugoslavija. Utakmica je bila važna za obje reprezentacije – **finale Evropskog prvenstva u košarci**. Naravno, navijali smo za Jugoslaviju. **I pobijedila je 96 : 90**. Trebalo je da budem srećan, ali nijesam. Na parketu dvorane u Atini vidio sam samo Arvidasa Romasa Sabonisa, ostale nijesam primjećivao. Vidio sam suze na njegovom licu. **Igrač Litvanije, visok 221 centimetar, težak 133 kilograma postigao je 20 koševa i imao 8 skokova**, bio jedan od najboljih u svojoj ekipi. Ipak, njegova borbenost, trud i požrtvovanost nijesu bili dovoljni za pobjedu. **I plakaše**. Pred saigračima, pred protivničkim igračima, pred publikom u dvorani, pred cijelim svijetom. Iskrene suze na licu krupnog čovjeka, velikog igrača, jednog od najboljih centara na svijetu, suze tuge, nemoći, razočaranja. Dragan, Sonja, Zoran, Almir, Mirko i Marica **smijahu se** njegovim suzama. To me boljelo. S naporom **zadržavah** suze. Ali, jedna krenu, pa druga, treća... Na sreću nijesu obraćali pažnju na mene. A da jesu, da li bi shvatili? Da li bih uspio da im objasnim šta osjećam? Da li bi razumjeli moju želju da budem uz Sabonisa, da ga zagrlim? Sam je, tako sam među tolikim ljudima koji se raduju. Jer sjetih se poraza svoje ekipe u jednoj za mene važnoj utakmici. Drugima je to bilo nebitno – opštinsko takmičenje osnovnih škola u košarci. Učinio sam sve što sam mogao, ubacio najviše koševa, ali uzalud. **I plakah**, tu, na terenu,

pred svima, dok su moji drugovi pošli u svlačionicu. I **bijah** sam, sasvim sam...

4. Da. (*Rješenja zavise od odgovora učenika.*)

5. A) imperfekat

B) perfekat

6.

	3. lice	jednina
	3. lice	jednina
	3. lice	množina
	1. lice	jednina
	1. lice	jednina
	1. lice	jednina

7.

	smijah se	smijasmo se
	smijaše se	smijaste se
	smijaše se	smijahu se

8. gledaše, osećашe

9. A) perfekat

B) *Rješenja zavise od odgovora učenika.*

10. 1. bijaše

2. shvatasmo

3. gutaše

4. fotografisahu

5. govorah

11. hoćah reći, šćahu otići, šćaše napisati

12. hoćaše prići; hoćasmo prići, hoćahu prići

13. A) Na mjestu đe je danas novi most na Ribnici (nazvan »Peti maj« po danu stravičnog bombardovanja Podgorice), istočno od bivšeg Doma JNA, prvobitno je bio Most Abdovića, koji je u 19. vijeku sagradila istoimena podgorička porodica. Nakon rušenja toga mosta – znatno oštećenog

zemljotresom (1905) kao i miniranjem okolnijeh pećina – Podgoričani šćahu moliti knjaza Nikolu da im dozvoli da mu nađenu ime knjeginje Milene, što im je gospodar udovoljio.

(...)

U vezi s izgradnjom toga mosta podgorički kapetan vojvodi Božu Petroviću šćaše javiti da most na Ribnici hoćahu graditi iduće neđelje i da je za njega sve spremno, ali...

B) šćahu moliti – treće lice množine; šćaše javiti – treće lice jednine; hoćahu graditi – treće lice množine.

14. 4

15. bijaše došao, bio sam rekao, bili su shvatili

16. A) bijasmo otišli

B) Samo je ovo pluskvamperfekat, ostalo su oblici potencijala.

17.

	bijah čitao (bio sam čitao)	bijasmo čitali (bili smo čitali)
	bijaše čitao (bio si čitao)	bijaste čitali (bili su čitali)
	bijaše čitao (bio je čitao)	bijahu čitali (bili su čitali)

18.

TREĆE ZLATO SONJE HENI

Na današnji dan na Zimskim olimpijskim igrama u Garmišu, Norvežanka Sonja Heni bješe dobila treću zlatnu medalju u umjetničkom klizanju i po tome je ostala neprevaziđena do danas. Heni je zlatne medalje u umjetničkom klizanju bila osvojila još na Zimskim olimpijskim igrama u Sent Moricu (1928) i Lejk Plesidu (1932), a njen podvig ne bješe dostigla ni Katarina Vit (Demokratska Republika Njemačka), koja je pobijedila u Sarajevu (1984) i Kalgariju (1988). U bogatoj sportskoj karijeri, Heni je osvojila 10 titula svjetske šampionke, a šest puta je bila najbolja na evropskim prvenstvima. NAPOMENA: kod ovog vježbanja nastavnik/nastavnica može sa učenicima da obnovi imenski predikat (je bila najbolja).

RJEŠENJE TESTA BROJ 1

1. Treba da nametneš temu koja tebe zanima. $\frac{DA}{NE}$
Svoje mišljenje treba da potkrijepiš dokazima. $\frac{DA}{NE}$
Ne treba da prekidaš druge dok govore. $\frac{DA}{NE}$
Ne treba unaprijed da pripremiš što ćeš govoriti. $\frac{DA}{NE}$
Na uvredu treba da odgovoriš uvredom. $\frac{DA}{NE}$
2. A) potrčati zapjevati
B) kucati, kuckati
V) učiti, mijesiti
3. A) 2
B) 1
V) 2
4. 1) 3) 4)
5. 1. razne promjene u Zemljinoj orbiti oko Sunca
2. poklapanje orbite Zemlje i Sunca
3. manjak Sunčeve svjetlosti u polarnim oblastima
4. pomjeranje Zemljine ose obrtanja
5. promjena orijentacije Zemljine orbite oko Sunca
6. Najvažniji dokument za djecu
Đački parlament
Koji je tvoj ljubimac
Nema česme - ima vode
Atlas za osnovce i srednjoškolce
7. bi nastavila
bi nastajale
nestajale bi
razvila bi se
došla bi
suočilo bi se
bi pobijedio
8. A) 3)
B) 1)
V) imperfekat
G) Doprinosi živosti pripovijedanja.
D) je bio ušao

5. U MOM STILU

1. a) različite upotrebe jezika u zavisnosti od situacije, obrazovanja, uzrasta...
književnoumjetnički, novinarsko-publicistički, naučni, administrativno-poslovni, razgovorni
b) Razgovorni, pisanom

2. a) naučni
b) književnoumjetnički
c) administrativno-poslovni
d) razgovorni
e) novinarsko-publicistički

3. 1. publicistički
2. naučni
3. administrativno-poslovni
4. književnoumjetnički

4. a) Međutim, Rim, tromiji i bezobličniji, razvučen u svojoj ravnici, kraj svoje rijeke, pripremao se za prostranije razvijanje.

Podvučena rečenica nije napisana naučnim, već književnoumjetničkim stilom.

b) Većina od 32 vrste delfina su morske, sive, crnkaste ili smeđe odozgo i svijetle odozdo.
Podvučena rečenica nije napisana novinarsko-publicističkim, već naučnim stilom.

5. slikovitost, subjektivnost, široko značenje riječi

6. a) mutne (vode), hladni (vetri), zelene (kose), polumrtav (pramen), ugašenog (dana), zadnji, bleđi (pramen)

b) tužno stoje vrbe, vetri mrse kose

7.

dan umire mirno	→	jutro je
neosetne rane starinske otvara	→	ponovo mislim o tom bolu
svod sliči polju punom ruža	→	u daljini se vidi magla
zadnji pram magle negde puši	→	nebo je crveno
	→	sunce zalazi
	→	boli me rana

8. zadnjonepčani.

K > Č, G > Ž, H > Š.

prva palatalizacija.

9. Bože, rođače, prašina, skočiti, strašiti, zračić, brežić.

10. A) PREZENT AORIST

Ja pečem.	Mi pečemo.	Ja pekoh.	Mi pekosmo.
Ti pečeš.	Vi pečete.	Ti peče.	Vi pekoste.
On peče.	Oni peku.	On peče.	Oni pekoše.

B) U prezentu u svim licima jednine i množine, sem u 3. licu množine.
U aoristu u 2. i 3. licu jednine.

11. A) glagol: oblačiti (se), imenica: oblačnost,
pridjev: oblačan, deminutiv: oblačić.

B) Lenkin – Lenčin; Olgin – Olžin; Dragicin – Dragičin; Desankin - Desančin

12. A) K; Z; I.
B) K, G, H; ispred I; C, Z, S.

13. A) JEDNINA MNOŽINA

N. buka	N. pješaci
G. buke	G. pješaka
D. buci	D. pješacima
A. buku	A. pješake
V. buko	V. pješaci
I. bukom	I. pješacima
L. (o) buci	L. (o) pješacima

B) U dativu i lokativu.
U nominativu, dativu, vokativu, instrumentalu i lokativu.

14. A) strašan, jačina, duševan, mašem, točiti, nožica, potocić
B) krčazi, junaci, majci, pjesnicima, vuci, pecijah, predasi
C) strijelci, drugu, liscima, drugarima, pričati

15. Olgi – Olzi; baki – baci; tetki – tetci; Luki – Luci; vočki – voćci;
daski – dasci.

16. Prva palatalizacija: prašine/u, paučina, dužan
Druga palatalizacija: ruci, slici

17. A) treća palatalizacija
B) svršenog nesvršenog

18. ticati
oticati
klicati
presijecati
isprezati
dizati

19. gubljenje suglasnika; jer su se dva ista suglasnika u riječi našla jedan pored drugog
OD + DUŽITI = ODUŽITI
BEZ + ZVUČAN = BEZVUČAN

20. RAŽALOSTITI
RAŠITI
RASTAVITI
RASIPATI

21. počeci, izuzeci

22. a) pripovijeci (ili pripovijetki)
bici (ili bitki)
b) dodaci
imeci

23. a) mastan – masna
svjestan – svjesna
postan – posna
b) pedeset – pet + deset = petdeset (jspz) peddeset (gubljenje suglasnika) pedeset
šezdeset – šest + deset = šestdeset (jspz) šesdeset (gubljenje suglasnika) šesdeset (jspz)
šezdeset

24. a) obrasci, očevici, koristan, otcijepiti, počeci
b) trenuci, najjužniji, izvrsna

25.

brižan – prva palatalizacija	uske – JSZ
duže – prva palatalizacija	kraće – jotacija
težini/a/e – prva palatalizacija	izvođenje – jotacija
družina – prva palatalizacija	rođenje – jotacija
viču – prva palatalizacija	dublji – jotacija
junačiti (se) – prva palatalizacija	određenu – jotacija
diže – prva palatalizacija	teške – JSZ, nepostojano a
kratke, stabilna, nesigurnim, plastični, daska, svojstvima – nepostojano a	

6. JASNO I PRECIZNO

1. b, d, e, f

2.

A)

<i>Tekst</i>	<i>Naučni stil</i>
Tekst broj 1	DA / NE
Tekst broj 2	DA / NE
Tekst broj 1 i tekst broj 2	DA / NE

B) Prvi tekst je književni (opisi rada i gradnje mosta, upornost neimara).

Drugi tekst je pisan naučnim stilom jer je precizan (istaknute mjere u miligramima, procenti i slično), upotrijebljeni su stručni izrazi i iznijete činjenice (način upotrebe, kontraindikacije...).

Prvi tekst je pisan književnim, a drugi naučnim stilom, zato treba zaokružiti NE. (Ako je učenik pravilno odgovorio i obrazložio prva dva izbora, obrazloženje trećeg može da izostane).

3. Jeste, jer se ukazuje što je prvo urađeno pri gradnji mosta, ali je tekst pisan književnoumjetničkim, a ne naučnim stilom.

4. Da bi se postigla bolja preglednost i skrenula pažnja na najvažnije djelove teksta.

5. Lovćen je planina u Crnoj Gori na kojoj se nalazi Njegošev mauzolej. Najviši njegovi vrhovi su Štirovnik (1.749 m) i Jezerski vrh (1.675 m).

6. 1. vršilac radnje

2. vršilac radnje, na njemu vrši radnja

7. 2.

8. A) pročitati, smisliti, uraditi, koristiti

B) pročitao, smišljen, urađeno, korišten

9.

	POPRAVITI	NAGRADITI
infinitiv	biti popravljen	biti nagrađen
perfekat	su popravljeni	su nagrađeni
pluskvamperfekat	bili su popravljeni	bili su nagrađeni
aorist	biše popravljeni	biše nagrađeni
imperfekta	bijahu popravljeni	bijahu nagrađeni
futur I	će biti popravljeni	će biti nagrađeni
futur II	(ako) budu popravljeni	budu pohvaljeni
imperativ	budi popravljen	budi nagrađen
potencijal	bi bili popravljeni	bi bili nagrađeni

10. Glagoli u aktivu: su kupili, kupiću, rekli su, je bio odlučio
 Glagoli u pasivu: bude proslavljen, je bilo odlučeno, rečeno je, je proslavljen, biće kupljena
11. 1. Marko je viđen ispred škole.
 2. Knjiga je pozajmljena iz biblioteke.
 3. Najnoviji broj Zabavnika je brzo pročitano.
 4. Domaći zadatak je rađen kasno uveče.
12. Treba zaokružiti broj:
 2.
 4.
 5.
 6.
13. 1. obnovljena je, otvorena je
 2. obavljena je
 3. je proslavljen
 4. su upakovani
14. Povelja Ujedinjenih nacija o pravima djeteta najšire je prihvaćen sporazum iz oblasti ljudskih prava na svijetu. Potpisana je od strane 191 države. Ovaj dokument usvojen je 20. novembra 1959. godine. Od tada se taj dan slavi kao Dan prava djeteta.
15. A) jota, jotacija
 B) Đ, Ć, Ž, Š, Lj, Nj
16. 2
17. plavlji
 Jotacija
18. A) zeleniji
 dalji
 brži
 bjelji
 umorniji
 B) dalji
 brži
 bjelji
19. A) Zbirne.
 Jotacija.
 B) U riječima *prstenje* i *cvijeće* J se stopilo sa suglasnikom ispred sebe (N i T) i nastali su suglasnici Nj i Ć. U riječima *snoplje* i *grmlje* J je iza P i M prešlo u Lj.

20. A) nagrađena, održavanja, izvođenja, radošću, piše
B) Jotacija se vrši u komparativu pridjeva, u građenju zbirnih imenica, u pridjevima izvedenim od glagola (nagrađen – nagraditi), u glagolskim imenicama (održavanje – održati, izvođenje – izvoditi), u instrumentalu jednine imenica ženskog roda (radošću), u nekim glagolskim oblicima, npr. prezentu (piše – pisati).

21. jekavska jotacija

22. viđeti šetiti izelica
ljepota nježan šednica

23. A) TO SU OBA **VEZNI CILJEVI** KOJE TREBA OSTVARITI.
B) Povezuju riječi u rečenici, odnosno proste/proširene rečenice u složenoj.

24. A) 1. pa, jer, ili, ako, i, a
2. užurbano, jako, visoko, mnogo
3. kuda, dokle, gdje

- B) 1. Otišao je, a nije se javio.
2. Otišao je, ali se nije javio.
3. Otišao je, no se nije javio.

Napomena: priznaju se i rečenice s drugim veznicima. (Otišao je čim se nije javio. Otišao je, nego se nije javio...)

25. A) 1. čijem, koji, nekoga, ni od koga, kakav, nikome, ni s kim
2. nikako, nekuda, nikuda

B) čijem, koji, kakav

26. Godina 2006. je proglašena od strane UNESKO-a za godinu Nikole Tesle. Prije 150 godina rođen je čovjek čiji su izumi izmijenili svijet, a čija je ekscentričnost i introvertnost bila inspiracija za razne teorije, romane, filmove, muzička djela, pa i stripove.

Proslavljeni američki pisac i scenarista Pol Oster u knjizi „Mjesečeva palata” prikazao je jednog od najvećih naučnika čovječanstva, pronalazača obrtnog magnetnog polja, indukcionog motora, polifazne naizmjenične struje, generatora i kompletnog sistema proizvodnje i distribucije električne energije – Nikolu Teslu.

Da su mu bili važni izumi a ne novac, govori sljedeći podatak.

Ugovor koji je Tesla imao sa kompanijom „Vestinghaus” je obavezivao tu kompaniju da isplati jedan dolar Tesli za svaku konjsku snagu ugrađenu u opremu na naizmjeničnu struju. Danas bi novac od ovakve koncesije bio

dovoljan za kupovinu nekoliko većih država.

Pošto je „Vestinghaus”, zbog borbe sa konkurencijom, dospio pred bankrot, Tesla je, umjesto da postane najbogatiji na planeti, potpisao ugovor u znak prijateljstva.

7. PIŠEM TI

1. N
Z
N
Z
Z
N
Z

2. N
Z
Z
N
Z
N

3. *Rješenja zavise od odgovora učenika.*

4. *Rješenja zavise od odgovora učenika.*

5. a) obavještenje

b) *Rješenja zavise od odgovora učenika.*

6. A) 1. zvanično

B) Ivana Petrović

Umjetnička radionica Duga

Jovana Tomaševića 29

85000 Bar

Bar, 16. april 2007.

JU Muzeji i galerije Podgorice

Ulica Vuka Karadžića broj 8

81000 Podgorica

Poštovani direktore,

Obaviješteni smo da je u prostoru JU Muzeji i galerije Podgorice organizovana retrospektivna izložba našeg poznatog slikara Cvetka Lainovića. Članovi naše umjetničke radionice zainteresovani su da je posjete. Najljubaznije Vas molimo da nas obavijestite o terminu u kojem bismo mogli doći i pogledati izložbu.

Nadamo se da ćete nam izaći u susret. Srdačno Vas pozdravljamo.

Ivana Petrović

Direktorka Umjetničke radionice Duga

Bar

7. *Rješenja zavise od odgovora učenika.*

8. a) 1

b) 1, 4.

9. Nezavisnosložene: 2, 3, 4.

Zavisnosložene: 1, 5.

10. a) *Rješenja zavise od odgovora učenika.*

11. a) 1. i

2. ali

3. Ili, ili

4. samo

5. znači

b) ali, 2.

ili, 3.

i, 1.

znači, 5.

samo, 4.

v) 1. i 4. Zarez

12. 1. pa

2. već

3. sigurno, znači

4. jedino

13. 1) Pamtimmo lijepe događaje, a trudimo se da zaboravimo one ružne.

2) Dugo sam se opirao, ali sam na kraju prihvatio savjet starijeg.

14. a) Rečenice su u inverziji kada je na prvom mjestu zavisna a iza nje glavna rečenica.

b) Kada su rečenice u inverziji, pišemo zarez iza zavisne rečenice.

v) Ako imaš ribice, a nemaš akvarijum, vjerovatno su to duhovi zlatnih ribica.

Kad bi bio veliki kao nosorog, stvarno bi imao problema sa slikanjem na grupnim fotografijama.

RJEŠENJE TESTA 2

1. 3
2. JSPZ, gubljenje suglasnika; raz – staviti > ras – staviti > rastaviti
JSPZ, JSPMT, gubljenje suglasnika; raz – širiti > ras – širiti > raš – širiti > raširiti
JSPMT, gubljenje suglasnika; raz – željeti > raž – željeti > raželjeti
JSPZ, JSPMT, gubljenje suglasnika; iz – šetati > is – šetati > iš – šetati > išetati
3. otkriven
učen
dobijen
građen
4. P
P
A
P
A
5. 1) učeniče, složiti, prašina, djevojčice
2) snazi, književni, predasi
3) kamenje, žući, gladu
6. Z
N
Z
Z
N
N
7. 1) nezavisnosložena
2) zavisnosložena
8. A) *Rješenja zavise od odgovora učenika.*
B) *Rješenja zavise od odgovora učenika*
9. 1. Vratio sam se iz škole, ostavio torbu s knjigama i odmah odjurio napolje.
2. Kod kuće malo uči, sve pamti na časovima.
10. 1

8. VI PITATE

1. Kako pojačati imunitet u vrijeme gripa i prehlade./Šta treba uraditi da organizam postane otporniji u vrijeme gripa i prehlade. (*i slični odgovori*)
2. A) 2
B) Učenik i novinar ne daju savjete kako se treba liječiti od gripa i prehlade. To može da uradi samo stručnjak, tj. ljekar.
3. Tekst je namijenjen javnosti. Objavljen je u „Vijestima“, dnevnim novinama.
4. Zato što su bogati vitaminom C.
5. Ima blaga svojstva antibiotika.
6. A) 2
B) *Rješenja zavise od odgovora učenika.*
7. Iz dva. Prvi dio je pitanje čitateljke, drugi odgovor stručnjaka.
8. Rasadnik savjeta.
9. A) Da
B) *Rješenja zavise od odgovora učenika.*
10. A)

OBRAĆANJE	TAČNO
Draga Vesna!	
Poštovana gospođo Gardašević!	X
Poštovana Vesna!	
Draga kozmetičarko Gardašević!	
Poštovana!	X

- B) Lično. Namijenjeno je jednoj osobi, odnosno kozmetičarki Gardašević.
- C) Službeno. Čitalac ne poznaje kozmetičarku.
- D) vesna@ljiz.co.me

11. Rješenje zavisi od rada učenika.

12. 3

13. Rješenje zavisi od rada učenika.

14. Rješenje zavisi od rada učenika (različita su imena i podaci)

15. 1

16. Pričali su Senad i Boris.

17. A) 1

B) Ne zna se da li su pričalice dječaci ili djevojčice. Da predikat glasi *ometali su*, bilo bi jasno da se radi o dječacima.

18. 1. nepotpuna

2. potpuna

3. nepotpuna

4. potpuna

5. potpuna

19. A) od sipati

raz slati

iz tkati

raz birati

iz sipati

B) umetnuto **a**

20. s sa

sa s

sa s

21. A) ka ka

ka ka

ka ka

B) zadnjonepčani

C) Prijedlog **ka** upotrebljava se kad se ispred njega nalazi riječ koja počinje zadnjonepčanim suglasnicima **k, g, h**.

22. ka, niza

kroza

uza

9. LIJEPA RIJEČ

1. 1, 3, 5, 6.
2. a) 2. privatna, 4. nezvanična
b) Zahvalnici nedostaje: 2. razlog zahvalnosti
3. a) Zahvalnica je: 2. privatna 3. zvanična
b) Zahvalnici nedostaje: 1, 2, 4, 5.
v) Učenici odjeljenja VII c
OŠ „Njegoš“
Benovo bb 85330 Kotor
Kotor, 4. maj 2007.
Osoblje hotela „Jezera“
Njegoševa 5
84220 Žabljak

ZAHVALNICA

Hvala osoblju vašeg hotela na ljubaznosti i gostoprimstvu koje ste nam ukazali tokom našeg boravka. Lijepo smo se proveli. Puno uspjeha u daljem radu. Srdačan pozdrav.

Učenici odjeljenja VII c

OŠ „Njegoš“

Kotor

113

4. a) Zahvalnica je: javna
b) 2.
v) Zbog toga što je zahvalnica javna.

5. Rješenja zavise od odgovora učenika.

6. smisla
kotla
dijela
ugla

7. a) Glagolski pridjev radni

prodati
uplašiti
pobjeći
stići

muški rod

prodao
uplašio
pobjegao
stigao

ženski rod

prodala
uplašila
pobjegla
stigla

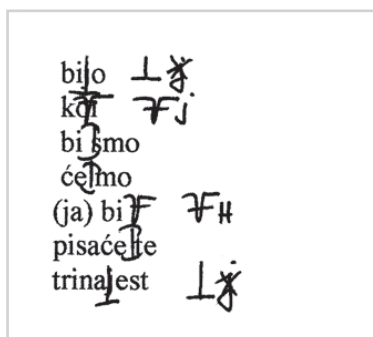
b) ženskog

8.	JEDNINA		MNOŽINA	
	nominativ	genitiv	nominativ	genitiv
	primalac	primaoca	primaoci	primalaca
	pošiljalac	pošiljaoca	pošiljaoci	pošiljalaca
	rukovodilac	rukovodioca	rukovodioci	rukovodilaca
	stvaralac	stvaraoca	stvaraoci	stvaralaca

9. nositi - nosilac
 slušati - slušalac
 braniti - branilac
 misliti – mislilac

10. 1. gledalaca
 2. čitalaca
 3. slušalaca

11.

12.

a) Bolji rezultati očekuju se na svjetskim i olimpijskim takmičenjima. LTS FJ

b) Drugi krug takmičenja „Znanjem Protiv Droge“ održaće se 13 aprila 2007 godine u LP Ed 7. 7. kome će se takmičiti ekipe OŠ „Štampar Makrije“ i OŠ „Pavle Rovinski“. Lk Lx F 7x 7x

13. Uspon na Žijevo

Planinari „Gorice“ sutra idu na Žijevo, jedan od vrhova Kučkih planina, dok „Komovi“ organizuju turu živopisnim kanjonom rijeke Mrtvice. Prema riječima Edite Files Bradarić, sekretara Gorice, kreće se u sedam časova sa raskrsnice na Tuškom putu.

„Uspon na Žijevo trajaće tri do četiri sata po veoma teškom terenu. U toku uspona savladaćemo visinsku razliku od skoro hiljadu metara, a vodič na turi biće Dušan Delić“, kazala je Files Bradarić.

14. a) g) d) đ) e)

15. 3

16. Ja... jutros sam ... ovaj... malo zakasnila... pa...
...iz biblioteke, u stvari nijesam baš siguran, možda sam...
Nagrade su laptop, fotoaparati, knjige, putovanja...

17. Извјештај Ауто мото савеза Црне Горе за четвртак 28. април 2011.

У Црној Гори данас се саобраћа мјестимично по мокрим путевима, а видљивост је добра. На путу Пријепоље – Бијело Поље, у мјесту Барски мост, санирају се три тунела због чега се саобраћај прекида за све категорије возила у сљедећим терминима: (...) На Магистрали Подгорица – Даниловград – Никшић на дионици Браленовића петља – Даниловград, због радова се саобраћа на основу привремено постављене саобраћајне сигнализације.

На Граничном пријелазу Добраково и Граничном пријелазу Драченовац могући су краћи повремени прекиди саобраћаја.

На Магистрали Подгорица – Колашин, код тунела 17 саобраћа се једном траком и дјелимично проширењем.

18. Lučindan
Petkovdan
Đurđevdan
Mitrovdan

19. 1. Mravi imaju jake čeljusti i, iako su sitni, njihov ugriz može biti neprijatan.
2. Doći ćemo, rekli su na rastanku, za Novu godinu.
3. Prvi krug kviza „Kroz vrata znanja do putovanja“, najavili su iz TVCG, biće emitovan u subotu 21. aprila 2007. godine.

20. 1. Slikar je prvi put došao na Tahiti 1891. godine u potrazi za, kako je govorio, tropskim rajem.
2. Revolucija u transportu i industriji, do koje je doveo izum parne mašine, potpuno je promijenila svijet.

21. A Sistrum, obli metalni instrumenat u obliku slova U, bila je omiljena udaraljka starih Egipćana.

U Zamolio je Isaka da mu, ako bude znao, pomogne da uradi i teže zadatke.

U Glumci su, da bi se bolje pripremili za premijeru, imali dvije probe dnevno.

A Reprodukciija „Olimpije“, poznate slike Eduarda Manea, bila je okačena na vidnom mjestu u njegovoj kolibi.

22. a) Čuli smo, **iako je bio daleko**, kako je pokušavao da umiri Tijanu.
b) Obradovaće se, **nadam se**, kada me vidi.

- v) I ove godine će se, **kao što je i planirano**, oraganizovati Liga osnovnih škola u malom fudbalu.
- g) „Ne treba da brineš“, **umirivala me majka**, „sve ćemo popraviti“ .

10. BAŠ SI KUL

1.

	DA	
		NE
		NE
	DA	
	DA	

2. A) 2

B) Riječ **uvati** nije normirana, tj. pripada lokalnom govoru i upotrebljava se u razgovornom jeziku. U standardnom jeziku treba da glasi **uhvati**.

3. A)

1. Natalija, oćemo li u bioskop?
2. Na žurku je došo i Peđa.
3. Ka će više završiti domaći?

B)

1. hoćemo
2. došao
3. kad

4. 1

5. staroslovenski, crnogorski, srpski, hrvatski, bosanski, makedonski, slovenački i bugarski

6. SLENG: 1, 4, 5
TUDICE: 2, 3

7. A) 1

B) *Rješenja zavise od odgovora učenika.*

8. SLENG: ful, žuraja, di-džej, okej
TUDICE: kultura, kamera, ring

9. A)

1. Helou! Što radiš?
2. Danas sam baš hepi.
3. U školi je bilo d best.
4. Pliz dodaj mi svesku.

B)

1. Zdravo!
2. srećan/srećna
3. odlično
4. molim te

10. čaršija, čardak, ćuprija, badava

11. 3

12. 3

13. 1

14. 2

15. nespreman

16.

- A) super, kul
B) progovoriti na lakat, otvarate vatru na mene, bogu iza nogu
V) progovoriti na lakat – ne može da čuti
otvarate vatru na mene – vičete
bogu iza nogu - daleko

17. 3)

18. A) usred, juče

B) *Usred* i *juče* nijesu rječce, a ostale riječi jesu.

19. A) 1. Neznam kada ću doći pošto zaista nemam vremena.

2. Jeli se javljao Damir?

3. Bili su zajedno na nezaboravnom putovanju.

4. Pitaو je dali i ti pomažeš sestri kad nešto neumije da uradi.

Odrična rječca *ne* i upitna rječca *li*.

B) Ne znam, je li, da li, ne umije

20. a) isticanje suprotnosti *međutim*
b) pokazivanje *eno*
c) posebno isticanje baš
d) iskazivanje ličnog stava naravno
e) pitanje zar

21. A) 1. Da li si napisao domaći zadatak?
2. Da li igraš odbojku?
3. Hoćeš li doći na žurku?
B) 2. Nećete li raditi test iz biologije?
3. Nećeš li mi pomoći da ovo napišem?

22. Treća

23. 1. I onda ja, buć, u rijeku.
2. Oho, što smo danas veseli.
3. A sada odlazim. Ćao!
4. Snežana, de, dodaj mi čašu vode.
5. Au, što je ovdje mračno.

24. *Rješenja su različita i zavise od radova učenika.*

25. 1) greb, greb, češ, češ, tras
2) pis
3) joj

RJEŠENJE TESTA BROJ 3

1. Savjet stručnjaka
2. Pošto je uopšteni savjet, ovaj tekst sastoji se iz tri dijela: uvodni dio, savjeti o upotrebi četke za kosu i savjeti o upotrebi četkice za zube.
3. 2)
4. 3)
5. Radi preciznosti (tačnosti) podataka; da bi telegram stigao na odredište.
6. A) 3)
B) Klikom na „prozorče” obriši.
7. *Rješenja zavise od odgovora učenika.*
8. A) povodom uspješne saradnje
B) kompaniji MIRAI
C) 1) 3)
9. A) Tri slušaoca i sedam gledalaca se tokom emisije uključilo direktno u program.

B) 3)

10.

Kad zelene loptice divljeg kestena počnu ^{da}opadaju djeca ih sakupljaju da bi se igrala njima. Mnogo ^{poznava}oca ove biljke tvrdi da je efikasno ^{sred}stvo protiv moljaca ili za ^{ELA} pravljenje raznih lijekova. Ljekovita svojstva mu je priznala i zvanična medicina. Jedan od preparata ^{ko}ji je ^{naš} široku primjenu je gel za liječenje proširenih vena. ^{Fj Fa}

11. Kad zelene loptice divljeg kestena, koji se sadi kao ukrasna biljka duž ulica i po parkovima, počnu da opadaju, djeca ih sakupljaju da bi se igrala njima.

12. 1)

13. 4

14. 3)

15. li, baš, da, vjerovatno, međutim, ne, zar, naravno

16. 2) joj

3) cin, cin

4) Bravo!

5) uh

Napomena: priznaju se i drugi odgovarajući uzvici.

RJEŠENJE ZAVRŠNOG TESTA – PROVJERI ŠTO SI NAUČIO/NAUČILA

1. N

N

T

2. A) 2

B) Doći ćemo do pojma tako važnog u opisu stepena zadovoljstva predstavom: pun pogodak/pun pogodak

C) Da tumači,/analizira/objašnjava/vrednuje

3. A) opis nastanka zemljotresa

B) epicentar, žrtvama

4.
 1. učestvovao bih
 2. bismo se pridružili

5.
 - A) pripovijedanje
 - B) 1. bijaše odigrana
2. se prikazivaše
 - C) 2, 3

6.
 1. koji
 2. kojeg
 3. koji
 4. koji

7.
 - A) bežični, išarati
 - B) 1. Kada je noć vedra, možeš vidjeti hiljade zvijezda.
2. Gogen je, osim što se bavio slikarstvom, radio i rezbarije u drvetu.

8. Kolege su **pripremile** iznenađenje.

9.
 - A) 3
 - B) 2

LITERATURA

1. A. Anderson, Daglas i Itjul, D. Brus, *Pisanje vesti i izveštavanje za današnje medije*, Medija centar Beograd, Beograd, 2001.
2. Andrić, Dragoslav, *Rečnik žargona*, BIGZ, Beograd, 1976.
3. Bal, Fransis, *Moć medija*, Clio, Beograd, 1997.
4. Barić, Eugenija, Mijo Lončarić, Dragica Malić, Slavko Pavešić, Mirko Peti, Vesna Zečević, Marija Znika, *Hrvatska gramatika*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
5. Berg, Hjužo de, *Istraživačko novinarstvo*, Clio, Beograd, 2007.
6. Bernardi-Glovacki, Zrinjka, *O tekstu*, Školska knjiga, Zagreb, 2004.
7. Bugarski, Ranko, *Jezik u društvu*, Prosveta, Beograd, 1986.
8. Bugarski, Ranko, *Uvod u opštu lingvistiku*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Novi Sad, 1989.
9. Čirgić, Adnan, Ivo Pranjković, Josip Silić, *Gramatika crnogorskoga jezika*, Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore, Podgorica, 2010.
10. Čomski, Noam, *Gramatika i um*, Nolit, Beograd, 1972.
11. Čop, Milivoj, *Pismene vježbe i sastavci*, Pedagoško-književni zbor, Zagreb, 1972.
12. Ćirilov, Jovan, *Rečnik novih reči*, Narodna knjiga, Beograd, 1982.
13. Dimitrijević, Radmilo, *Problemi nastave književnosti i maternjeg jezika II*, Izdavački centar studenata, Beograd, 1977.
14. Dimitrijević, Radmilo, *Problemi nastave književnosti i maternjeg jezika III*, Naučna knjiga, Beograd, 1978.
15. Fekete, Egon, Drago Ćupić, Bogdan Terzić, *Srpski jezički savetnik*, Službeni list Srbije i Crne Gore, Srpska školska knjiga, Beograd, 2005.
16. Fekete, Egon, *Jezičke doumice*, Apostrof, Beograd, 2002.
17. Hageman, Verner, *Putevi razvijanja jezičkog izraza*, Savremena škola, Beograd, 1964.
18. Hlebec, Boris, *Englesko-srpski, srpsko-engleski rečnik slenga*, Beogradska knjiga, Beograd, 2006.
19. Ilić, Pavle, Ivan Klajn, Mitar Pešikan, Branislav Brborić, *Jezički priručnik*, RTB, Beograd, 1991.
20. Ivić, Ivan, Ana Pešikan, Slobodanka Antonić, *Aktivno učenje 2*, Ministarstvo prosvete i sporta Republike Srbije, Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore, Institut za psihologiju, UNICEF, Beograd, 2001.
21. Klaić, Bratoljub, *Rječnik stranih riječi – Tuđice i posuđenice*, Nakladni zavod MH, Zagreb, 1978.
22. Klajn, Ivan, *Ispeci pa reci*, CPL, Beograd, Prometej, Novi Sad, 1999.
23. Klajn, Ivan, *Jezik oko nas*, Nolit, Beograd, 1980.
24. Klajn, Ivan, Milan Šipka, *Veliki rečnik stranih reči i izraza*, Prometej, Novi Sad, 2006.
25. Klajn, Ivan, *Pisci i pismenjaci*, CPL, Beograd, Prometej, Novi Sad, 1999.
26. Klajn, Ivan, *Rečnik jezičkih nedoumica*, Čigoja štampa, Beograd, 1997.
27. Klajn, Ivan, *Stranputice smisla*, NIN, Beograd, 2000, (drugo izdanje)
28. Klikovac, Duška, *Gramatika srpskoga jezika*, Službeni list Srbije i Crne Gore, Srpska školska knjiga, Beograd 2004/2005.

29. Klikovac, Duška i Vesna Lompar, *Zbirka zadataka iz gramatike srpskog jezika za osnovnu školu*, Srpska školska knjiga, Beograd, 2005.
30. Kornić, Daniel, *Etika informisanja*, Clio, Beograd, 1999.
31. Kotler, Filip, *Upravljanje marketingom*, Mate, Zagreb, 2001.
32. Kristal, Dejvid, *Enciklopedijski rečnik moderne lingvistike*, Nolit, Beograd, 1998.
33. Kristal, Dejvid, *Kembrička enciklopedija jezika*, Nolit, Beograd, 1995.
34. Kvintilijan, Marko Fabije, *Obrazovanje govornika*, Veselin Masleša, Sarajevo, 1985.
35. Lalević, S. Miodrag, *Sinonimi i srodne reči srpskohrvatskog jezika*, Nolit, Beograd, 2004.
36. *Leksikon novinarstva*, Beograd, 1979.
37. Letić, Dobrila i Jovan Vuksanović, *Srpski jezik i književnost*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1994.
38. Mamuzić, Ilija, *Nastava usmenog i pismenog izražavanja u osnovnoj školi*, Beograd, 1967.
39. Mamuzić, Ilija, *Prilozi savremenoj nastavi maternjeg jezika*, Savremena škola, Beograd, 1959.
40. Marinković, Simeon, *Metodika kreativne nastave srpskog jezika i književnosti*, Kreativni centar, Beograd, 1995.
41. Micić, dr Stevan, *Nastava jezika i književnosti u osnovnoj i srednjoj školi*, Pedagoški zavod Vojvodine, Novi Sad, 1982.
42. Mićunović, Ljubo, *Rečnik stranih reči*, Prosvetni pregled, Beograd, 1998.
43. Milićević, Blažo, *Nastava kulture izražavanja*, Svjetlost, Sarajevo, 1974.
44. Miljanić, P. Mihailo, *Novinarske poduke i douke*, Radio Crne Gore i Inpropex, Podgorica, 2001.
45. Milošević, dr Miloš, *Gramatički priručnik*, Draganić, Beograd, 1998.
46. Nikolić, Milija, *Metodika nastave srpskohrvatskog jezika i književnosti*, Zavod za izdavanje udžbenika SRS, Beograd, 1988.
47. Ostojić, Branislav, *Kratka pregledna gramatika srpskoga jezika*, Unireks, Podgorica, 1997.
48. Popović, Dušanka, *Standardni jezik i nastava jezika u osnovnim školama*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2011.
49. Čirgić, Adnan, Ivo Pranjković, Josip Silić, *Pravopis crnogorskoga jezika*, Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore, Podgorica, 2010.
50. *Pravopis srpskohrvatskog jezika* (školsko izdanje), Matica srpska, Matica hrvatska, Novi Sad, Zagreb, 1989.
51. Rajnvajn, Ljubomir i Marin Mladenov, *Oblici novinarskog izražavanja*, Beograd, 1980.
52. Rosandić, Dragutin, *Nastava hrvatskosrpskog jezika i književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 1968.
53. Slavković, Dušan, *Uvod u novinarstvo*, Beograd, 1973.
54. Stevanović, Mihailo, *Savremeni srpskohrvatski jezik I i II*, Naučna knjiga, Beograd, 1969.
55. Šamić, Midhat, *Kako nastaje naučno djelo*, Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo 1972. (treće izdanje)
56. Šipka, Milan, *Zanimljiva gramatika*, CPL, Beograd, Prometej, Novi Sad, 1999.
57. Škaljić, Abdulah, *Turcizmi u srpskohrvatskom-hrvatskosrpskom jeziku*, Svjetlost, Sarajevo, 1985.

58. Težak, Stjepko, *Govorne vježbe*, Zagreb, 1980.
59. Težak, Stjepko, *Gramatika u osnovnoj školi*, Zagreb, 1980.
60. Vasić, Vera, Tvrтко Prčić, Gordana Nejgebauer, *Rečnik novijih anglicizama*, Zmaj, Novi Sad, 2001.
61. Vujaklija, Milan, *Leksikon stranih reči i izraza*, Prosveta, Beograd, 1996/97.
62. Vuković, Branko, *Naše jezičke boljke*, Podgorica, 1997.

